

YÖN

HAFTALIK GAZETE

TÜRKİYE YENİ BİR
DONEME GİRİYOR

TÜSTAV

BAKİŞ

YENİ DÖNEM

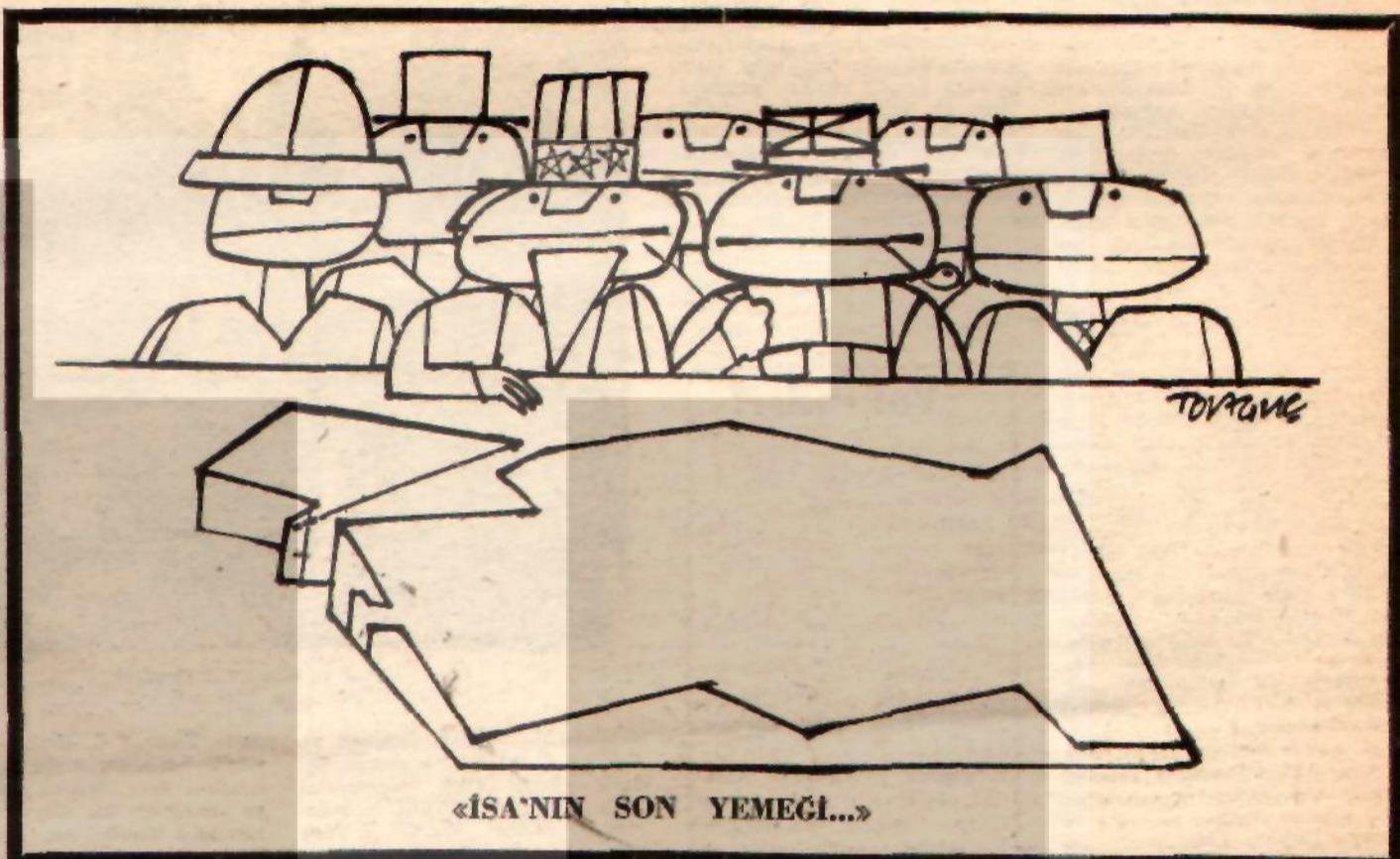
ANAYASANIN KORUNMASI

Gerçekleri, hayale kapılmadan olduğu gibi görmek gereklidir: TIP parti olarak başarı sahnamakla beraber, 1965 seçimleri, sol'un yenilgicile ve sağın zaferivle sonucanmıştır. Washington seçim sonuçları, Amerikanın zaferi ilan etmiş, ünlü Amerikan televizyon şirketleri ile gazeteleri 10 Ekim'i «Memleketi sola kavdırma isteven İnönü'nün yenilikçi» şeklinde vorumlamaşlardır.

1960 Mayısında sünfüyle gidenler, 1965 Ekiminde büyük oy çoğunluğunu ile iktidara gelmişlerdir. Yeni iktidar istese de istemese de, bir karşı — devrim niteliğini taşıvacaktır. Hafiften sola kavmaya eylem gösteren iç ve dış politika, geniş ölçüde sağa kavacıktır. Komprador, tıpkı sağa ve vahane tekel üclüsüne davanan Amerikan Yardım Teekâtiinin özeti içindeki Menderes tını kalkınma politikası, 27 Mayıs'ın zinde kuvvetlerivle sağcı çapulcu arasındaki gerçiniliği artırarak naħasına helki daha ihtiyatlı bir şekilde, fakat özlü değişimden kaçınacaktır.

Türkivede ve yervüzinün daha öncek azıcılıkla ülkesinde denenen böyle bir kalkınma politikasının, öncekten demokratik bir sıvadı rüya içinde uzunca süre virülent hâlinde devam etti. Aztekinde, tıpkı komprador, tıpkı sağa ve vahane tekel üclüsüne davanan demokratik devletlerin, demokratik devletlerin artan sağda, tıpkı 1960 Mayıs'ın ölümlü olmasından temel bir nedeni, tıpkı komprador, tıpkı sağa ve vahane tekel üclüsüne kabandıktı. Fakir milletkârlar, fasizme kavma ehlili, sosyal tenkidin gücü ve etkisi Meclisinde hız ve şiddet kazanmaktadır.

Demirel ekibi de, arzu etmese bile, Anavasayı zorlamaktan kurtulamayacaktır. Bu bir iyi nivet, kötü nivet meselesi deildir. Menderes, sosyal tenkidin çok cılız olduğu bir dönemde, bir özgürlük rejimi kurma inancıyla iktidara geldiği halde, ekonomik güçlerin kısa sürede çökmesi üzerine, baskıcı rejime sürüklendi. Halbuki Demirel ekibi, sosyal tenkidin çok geçtiği bir dönemde, özgürlük rejimi kurma iddiasıyla deildi, akine Mc Carthy sloganlarıyla iktidara gelmektedir. Menderes, o zamanlar Amerikan emperyalizmine en şiddetli tenkitleri yöneltlen bugünkü TIP liderini, 1950 de milletvekili listesine alıverdi. Demirel ekibi ise, bir iki TIP milletvekilinin girmesiyle, Meclisin çalışamaz hale geleceğini ileri sürmektedir. Bir Alman Büyükelçi, vahane sermayenin tenkidinden duvduduğu hoşnutlığını helitmekte ve sosyal tenkiyi susturarak evabancı sermave için elverişli bir psikolojik ortam yaratmayı hükümetlerin görevi

«ISA'NIN SON YEMEĞİ...»

saydığını açıkça söyleyebilmektedir! Bir Sam Amca, sola haddini bildirecek iktidarları mükafatlandırmaya hazırlanmaktadır. Bır Sam Amca ki, Anayasaya saygılı İnönü iktidarı dahil «tehlikeli» savmıştır!

Böyle bir ortamda hayale yer yoktur. Anavasa tehlikedir. Anavasa aneak 27 Mayıs'tan yana güçleri bilincili ve azimli direnmeye. İstiklal Anavasasının esasının, Parlamentonun içinde ve dışındaki bütün ilerici kuvvetlerin birliği varanadır. Sosyalistlerin en önemli meselesi, hiç bir fedakârlıktan kaçınmamarak ve şart farkı gözetmeden Anaya cep hesini gerçekleştirmeye çalışmak olmalıdır.

SOSYAL MUHALEFET

Yeni dönemde, Parlamentoya küçülmenseyecik savida temsilci ile giren sosyalistler, Anavasa bekiliğinin yanı sıra, gide bir muhalefet görevi beklemektedir. Seçimlerdeki başarının ölçüsü parlamentova girmek deildi. Parlamento tova sirisi en iyi şekilde değerlendirilmek olacaktır.

Seçim kampanyasında sosyalist muhalefet, genel plânda ve fikeler üzerinde kaldı. Parlamentoda muhalefet ise, somut meselelere yönelik ve sonuç almak için ideal olamadı. mümkün olanı istemek durumundadır. Örneğin, Amerikan işlerinin kaldırılmasını ileri sürmek, mevcut sarflar altında etkisiz kalmaya mahkûmdur. Ama vahane işlerin kontrolü, hatta General de Gaulle'in vanti gibi bu işlerin Türk komutanlarını yönetime verilmesi, parlamentoda değilse bile, kamu oyunda genel tas-

viple karşılaşacağından emin olarak istenebilir. Keza NATO'dan ayrılmak yerine, bir kısım birliklerimizin NATO'dan çekilerek bir millî kuvvetin teskili, bugün için çok daha önemli bir meseledir.

İç politikada da sosyalistler, genel ilkelere savunulmasından çok, emekçilerin haklarını genişletecek somut ve gerçekleştirilebilmesi mümkün tekniklere yönelmelidirler. Kapıda bekleyen enflasyon tehlikebine karşı, emekçilerin çıkarları açısından, bugünkü iktidarin dahi almak zorunda kalabilecegi somut tedbirler ileri sürmelidirler. Yazıları ve sözlü sorularla bugün bir devlet surrı savılan ekonomik bileşileri salavalarak kamu ovuna iletmelidirler. İktisadi devlet tesebbüsleri ile iştiraklarının faaliyetleri, ihaleler, dış ticaret tâhsileri, Yabancı Sermayeyi Tesvik Komitesi kararları gibi konularda açığın getirilmesinde ve böylece devlet vaşmanının sözler önlüğe serilmesinde, sosyalist milletvekileri çok yararlı işler yapabilirler.

Parlamento çalışmalarında, sosyalistlerin dikkat etmesi gereken en önemli mesele, tecrit olunma tebliğinden kurtulmaktır. Sağcı coşulluk, sosyalistler parlamento da yalnızca mahkûm etmek için her türlü tâhrike ve baskına basıracaktır. Sosyalistlerin görevi, bu oyuları bosa çıkartmak ve ilerici unsurların dinamik kanadı olarak kalmayı bilmektir. Bu da parlamentodaki sosyal muhalefetin nab-

zini her an elde tutmayı, fedakârlıktan kaçınmamış olarak ölçülu ve soğukkanlı davranışmayı gerektirecektir.

Sosyalistlerin, mevcut köhne düzenin tamirini öngören reformları desteklemeleri elbette beklenemez. Amac, veni bir düzenin kurulmasını hazırlayacak deñisiliklerin gerçekleştirilemesidir. Yalnız sosyalistler, köhne sosyal ve ekonomik düzeni, tedricen de olsa zayıflatın en ufak reform tedbirini dahi desteklemelidirler. Bu volda, sınırlılığe kanılmadan bir kuvemu sabırıla adım adım mücadeleye alısmalıdır. Parlamentonun daha az ilerici sıvâsı örümçüleri saña iteeek davranışlarından kesinlikle kaçınmalıdır. Bilmek gereki ki, sosyalizm, bes on yılda gerçekleştirilecek bir dava deildir. Sağcı bir iktidarin, eğer hesap dışı gelişmeler olmasa, bir seçim döneminde «otomatikman» başarısızlığa ugrayacağı fikrine dahi itibar edilmemelidir. Tarihsel gidiş yönünde olma rehavetine kanıtlarak, her sevi hâvâr demek, ya da her sevi sıvâh-bevaz olarak basitleştirmek kolaylaşır, ancak mümkün değildir. Sosyalist mücadelenin başarısı, uzun vadeli bir görüş içinde birebir olumsuzsan sorunlara, ilerideki mücadelede imkânlarını hazırlayacak ve genişletecek gerçekçi çözüm yolları getirebilmesine bağlıdır.

Hic şüphe yok, sosyalizmin zor dönemi, asıl şimdî başlamaktadır.

Doğan Avcıoğlu

DEMİREL'İ BEKLEYEN İLK MESELE:

KIBRIS TEHLİKEDE..

Yeni Başoasası adayı, kabadaşı
çyanlarda bulunmaktadır: «Kibris onümüzdeki günlerin en önemli meselesi olacak. Tutumumu açıkta Muahedelerle tescit edilmiş haklarımızdan vazgeçmeyeceğiz. Hic süphe edilmesin, bu hakları korumak için, silahlı müdahale dahil, her carneye başvuracağız. Ürgüp'ü de, «Makarios sebebiyet ve gürse, bombardıman da olsa hersey olur. Patrikhane de yurt dışına çıkarılır» diylek bu enerjik» rutunu paylaşmaktadır.

Ne var ki, Kıbrıs Meselesi, asıl silahlı müdahale ile değil, diplomatik alanda kazanılacaktır. Bu konudan durum parlak gözükmektedir; Yunanistan'da yüzde yüz Amerikan taraftarı bir hükümetin işbâsına gelmesi, Ankaranın ümitlerinin aksine, Atina'nın ictumunda yuvaşamaya yol açmıştır. Türkiye'den «hasta adam» diye bahsedilen Yunan basını, «Kral Konstantin İstanbul'a yüreycik» tarzında söyleklamalar içindeki Amerikanın telkinle Papandreu Hükümeti Türkiye ile —bizim çok arzu ettigimiz— iki milletkerelere yanaştığı halde, çok acele Türk dostu ilân ettiğimiz Stefanopoulos'un hükümeti, müzakereye gitmeye dahil reddetmektedir. Eandong prensiplerini bilmemiştiğini söyleyen Demirel'in hükümeti, Barışçılar Milletlerde de, mânevi takımdan önemli bir yeri yenilgiye namzet gözükmemektedir. Batta New York Metropolit Yakovas oynamak üzere ruhaniler, son kilsede işini bahane ederek, Amerika ve Avrupa kamu oyunu, hattâ hükümetlerini alevhimize çevirmiştir.

Fakat Kıbrıs meselesinde asıl tehlike, Demirel ekibinin meseleyi hâlâ kavramaması olmasından ileri gelmektedir. Demirel, Die Welt gazetesine verdiği bir demeçte, «Kıbrıs meselesinin NATO çerçevesinin dışına çıkmasına asla müsaade edilmeliydi» demiştir. Bu söz, Demirel'in Kıbrıs meselesini anlamadığım göstermektedir. İnönü, bu yolu sonuna kadar denemisti. Hattâ tâvizî bir Enosis'ten ibaret olan ilk Acheson Planı'na kabule dahil hâzırlamıştır. Ama Amerika hemen tam bir Enosis'i göğen ikinci bir planla ortaya çıkmıştır. Johnson İnönü'ye hakaret mektuplarını göndermiştir. Ancak bunun üzerindeki İtalyath İnönü, yeni diplomatik koza arama zorluluğunu duyarak Sovyetlere yaklaşmış ve Üçüncü Dünya'da destek aramıştır. Ve kısa sürede yeni politikanın Türkiye'nin durumunu kuvvetlendirdiği görülmüştür. Üçüncü Dünya yarasasını, Nukru mah arabuluculuğu talip olmuştur. Sovyetler, Makarios'tan uzaklaşarak Türk tezine oldukça yaklaştı. Bir tutum takımıdır. Ancak bunun üzerindeki Amerika, İnönü Hükümetine daha tâvizî davranışa izzümünü duymus ve Yunanistan'ın Türkiye ile masa başında oturmaya zorlamıştır.

Sımdı, «Kıbrıs meselesinin NATO çerçevesinin dışına çıkmasına asla müsaade edilmeliydi» diyen Demirel, bu zihniyeti Amerika'ya teslim olmaya hazırladığım ortaya koymaktadır; Amerikanın görüşü, tâvizî bir Enosistir. Ne var ki Amerika, Yunanistan'ın önemli tâvizlere sürükleme tehdîdini söylemektedir; Bir de Maçaros ustaca dayatmaktadır. Daha önemli, Yunanistan'da Amerikan kuklası, fakat halk coğunuğuna dayanmamış sallantılı bir hükümet vardır. Kıbrıs tâvizî yüzünden bu hükümetin düşmesi, tahtın yıkılmasına ve Amerikanın çok korktuğu soluların iş başına gelmesine yol açacaktır. Bu sebeple Amerika, halka dayanmamış yeni hükümeti güçlendirmek için

fedakârlıklara hazırlıdır. Halbuki Türkiye'de, halkın büyük çoğunluğuna dayanan Amerikalıların gözünde sağlam bir hükümet vardır. Amerika, NATO'yu ve Yunanistanı soluların elinden kurtarmak gereğesile en büyük tâvizî —hic tereddüt etmiyelim— Türkiye'den isteyecektir. Bir iki ufak tâviz karşılığı Enosis yeniden piyasaya sürülecek, yeniden çesili emirvâliklere boyun eğmeniz istenektir. İnönü'nün sağladığı diplomatik desteklerden yoksun ve bütün kozalarını Amerikaya yaslanduran bir hükümetin, Washington'un baskılarna, fili durumda aleyhimiz olduğuna göre, dayanması kolay değildir. Kıbrıs meselesinde Türkiye'ni tek çıkış yolu, İnönü politikasını geliştirmek ve de-

Yakındır!

Amerika'nın en büyük televizyon şebekesi CBS seçimlerin sonucunu:

«Türkiye'yi sola kaydırmak isteyen İtalyath İnönü'nün mağlûbiyeti» diye vermiş.

Öteki Amerikan ajansları ve radyoları da:

«Rusların Türkiye'de hizmeti» diye bildirmişler seçimlerin sonucunu. Türkiye'de Ismet Paşanın yenilgisi karşısında göbek atan Amerika, Milli Kurtuluş Savaşı Garp Cephesi Kumandanı İnönü'nün seçimi kaybetmesini Rusların beziemeti diye yorumlayacak kadar «hesap» içindedir.

Onlara şimdilik söylemesi gereken şey sudur:

Seçimlerin sonucu onların dedikleri gibi «Rusların beziemeti» değildir; Amerikanın zaferidir.

Ama Türkiye'de Türklerin zaferini de göreceğiz bir gün..

rinleştirmekten ibarettir. Aksi bir davranış, kısa ve da uzun sürede Kıbrıs'ın kaybı demektir. Bir başka aracı olarak yararlı olan silahlı müdahalelere ihtimal, bu durumu değiştiremez ve memleketi belki de beklenmedik maceralara sürükleyebilir.

Temenni edilmelidir ki, Demirel, Amerika'ya teslimiyet politikasının tehlikelerini anlasın ve İnönü politikasını daha sıkı, bir şekilde izlemeye yokuşsun. Die Welt'ten sonra London Times'a verdiği beyanat, —herhalde Ürgüp'ü ve İsk'ın uyarmaları sonrası— Demirel'in de bu gerçeki anlamaya başladığını göstermektedir.

Seçimler ve Amerika

New York'un en büyük meydanı olan Times Square'daki elektrikli İlân tablosu, A.P.'nin seçim zaferini, Rusların beziemeti olarak ilân etti. Amerikanın en büyük televizyon şebekesi CBS, seçim sonuçlarını, «Türkiye'yi sola kaydirmak isteyen İtalyath İnönü'nün yenilgisi, başlığı ile bütün Amerikaya ulaştırdı. NBC ve öteki televizyon şebekeleri de sevinçle, «Solum yenilgisi» haberini verdiler. Amerikanın en büyük gazeteleri, New York Times, New York Herald Tribune, Washington Post İnönü'nün seçimi kaybetmesinin nedenlerinden biri olarak, «memleketi sola sürüklemesi, ni gösterdiler.

Kıbrıs meselesinde, New York'taki Rum oyları dolayısıyla açık-

Ismet İnönü ve Süleyman Demirel
İnönü polikasını izlemekle...
...

ga Rum taraftarlığı yapan ve Türkiye'yi vahşete suğlayan Senator Javits, Türk seçmilerini söyle yorumladı: «Herhangi bir sosyal devrimi, komünist taraftarları, kabul edilemeyecek sunular ötesinde kılınastırır» diyor. Yani her sosyal devrim komünistti ve müdafaleyi gerektirirdi. Bir hafta önce de Amerikan Temsilciler Meclisi 312 oya kargo 52 ile, Güney Amerikadaki antikomünistleri dahi giden çakarın bir karar aldı. Karara göre, komünist tehdidi —müdafalesi değil— hâanesiyle, kitâda silahlı müdafaleye girişilmesi kabul edilmektedir! Böylece Temsilciler Meclisi, Amerikan Hükümetine, kitâda canı istediği gibi müdafalelerde bulunma yetkisini sağla tamam oluyordu. Bu, milletlerarası ilişkilerde görülmemiş bir skandalır ve Amerikanın nasıl tehlîki bir emperyalist gibi içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

İste, İnönü'nün «Ortanı soluya getirsin» dahi hâzinedemeyen böyle bir Amerika, Demirel zaferini, «Solum yenilgisi» olarak alkışlamaktadır. İnönü tehlîkeli adam, Demirel ise güvenilir dost

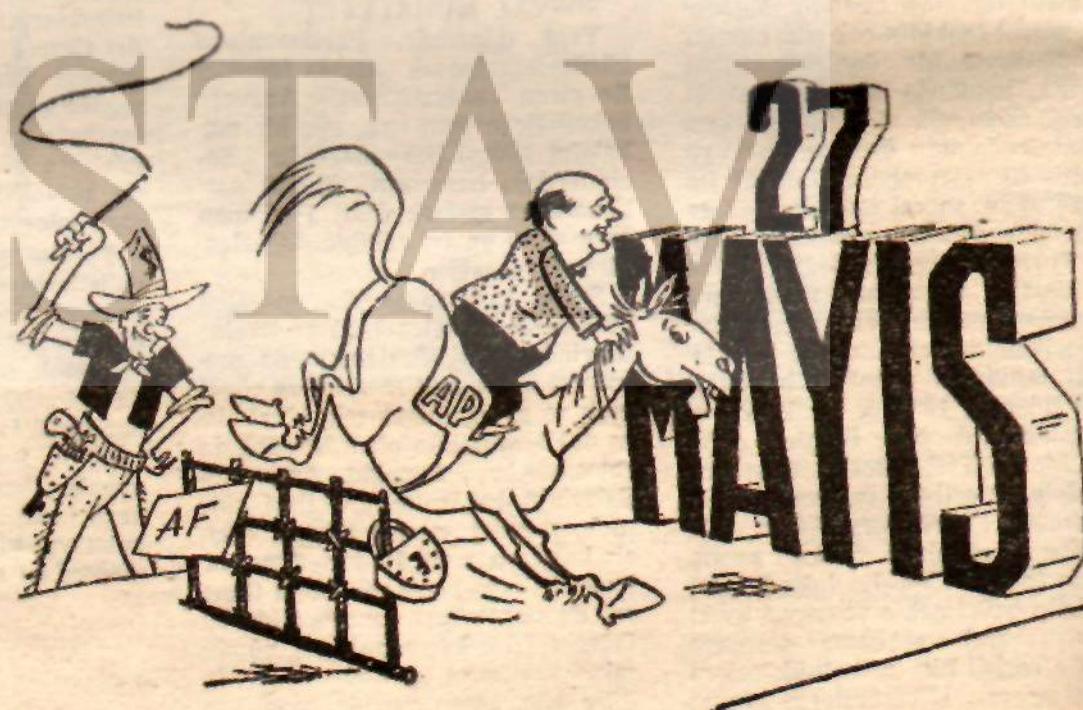
tur. İnönü'yu bile tehlîkeli şekilde gören bir Amerikanın nasıl bir Türkiye arzuladığı kolayca tahmin edilebilir. Amerika, tuttuğu adamın devrilmesi için elinden geleni yapacaktır.

Amerikan Siyaset Plâncısı ve Demirel

Geride bıraktığımız haftanın sonunda Yalova'da yapılan NATO plâncılar toplantısını katılan Amerikan Dışişleri Bakanı Siyasi Planlama Konseyi Başkanı Walt W. Rostow'ı Demirel Ankara'ya çağırdı. Rostow, Amerikan Büyükelçi Hart'ın gönderdiği elçilik özel uçağı ile Pazar günü Ankara'ya geldi. Demirel ile, Hasan İpek ve Aydem Yalçın'ın da katıldığı, üç saat süren bir konuþma yapıldı. Aynı akşam özel uçağa geri döndü. Eski bir İktisat Tarihi Profesörü olan Rostow, konuþmasından sonra, «Demirel ile genel plânda dünya kâr kinması ve Türkiye kâr kinması meselelerini görüştü» dedi. Seçimlerden önce de Amerikan Dış Yardım Direktörü Türkiye'ye gelmiş, Demirel ile konuşmuş ve büyük Amerikan yardımlarından söz etmişti. Johnson'un özel yardımcısı de, AID teşkilatının Abant'taki esrarengiz bir toplantıya katılmıştı. Bütün bunlar Demirel zaferine verilen önemin belirtilleridir.

Walt W. Rostow, Amerikan Dışişleri Bakanlığının önde gelen bir simasidir. Üniversitelerimizde de öğrencilerle tâysiye olunan «Ekonomik Kalkınma Anlaşmaları» adlı bir İnlî kitabın yazarıdır. Rostow'a göre, «kendi kendini besleyen» bir kalkınma aşamasından önce 10-20 yıllık bir «takeoff» -uçus- aşamasından geçer. Türkiye şimdî ucus döneminde dendir. Bu dönem asılmadıkça, demokrasi ve özgürlük kurumları ile toplum istikrarını kurtulmaz. Bu sebeple kritik «ucus» döneminde öncelikle istikrar, sonra demokrasi görüþü esasır. Solcu hareketler de en fazla «ucus» döneminde etkili olmaktadır. Amerikan eskeri ve ekonomik gücünün sağshe asemâni, ucus döneminde bulunan Amerikan'dan yana hükümetler kuvvetlendirmek tegâl etmelidir.

İste Demirel iki saatlik toplantıda, Amerikan askeri ve ekonomik gücünün bu tip bir plânlayıcılıkla güçlendi. Bagbakan Ürgüp'ü de, bir gün önce yaptığı bir konuþmadada Amerikan yardımalarının artacağını açıkladı.

MECLİS AÇILIRKEN...

27 Mayıs Anayasasının getirdiği 1961 Meclis, kumandanların Çankaya toplantısından sonra ve Ali Fuat Başgil'in Cumhurbaşkanlığı önlenerken açılmıştı. 1965 Meclisi, İsviçre'de 27 Mayıs aleytları kitap yayını olan Ali Fuat Başgil'in başkanlığında çahşemalarına başlamaktadır...

Çalışmalar, söyle görünlür ki, hayatı turunç olacaktır. A.P., Birinci Demirkrat Hanedanı sayınca bile, hayatı sıvır bir ekip ile Meclise gelmiştir: Kılıflı ve iftira ile şun kazanan Osman Zeki Efeoğlu, Osman Atilla, Osman Zeki Yüksel, Barlas Küntay, Süreyya Sofuoğlu, Hâmi Tezkan, Tekin Eren, Orhan Seyfi Orhon gibi kalemeşorlar Meclise girmiştirler. İhsan Ataş, Ahmet Nihat

Akay, Sevket Boşa gibi küfürbazlar da, Pehlivanoglu ekibinin yanında Meclisedir. Öğrencilerini «şükür immetinden» aşflarıyla vücutları Kayseri Lisesi eski müdürü Mehmet Ateşoğlu, Vatan Cepheci Ali Esat Birol, Türkiye Milli Talebe Federasyonunu 1960 tan önce zorda işgal eden Samet Güldoğan, iyarədakir efelerinden Hasan Değer, Menderes'in morlu kalkınma takvimini satıcıları Kemal Bağcığlı, Van'ın ünlü meşgulleri Kınıks Kartal seçimi kamanalar arasındadır. Bütün bunlara rağmen, A.P. ekibinin en

Meclise gelmektedir. Toprak aylarının sayıları azalmıştır. CHP'nin eski ilerici azılığı, Kemal Yılmaz, Mahmut Bozdoğan, Orhan Birgit, İsmail Arar, Sadi Pencap, Nermi Neftçi, Hayrettin Uysal, Nazif Aslan gibi yeni isimlerle zenginleşmiştir. Ama Fethi Çelikbaş, Nurettin Ardiçoğlu, Resat Mürseloğlu, Şevket Raşit Hatipoğlu, Ruhî Soyer, Kemal Beyazıt gibi tipik gerici unsurlar, CHP içinde hâlâ önemli sayılardır.

CHP, Mecliste «ortanın solu» bir muhalefet yapacaktır. Bu muhalefeti Turhan Feyzioğlu'nun silükleceği anlaşılmaktadır. TIP aynı yönde daha ileri fikirler sunacaktır. İki partinin çalışmaları arasında bir abenk kurulabilir mi yararlı olacaktır.

Bu sol muhalefetin yanı sıra, sağcı iktidara karşı bir sağ muhalefete yer almaktadır. Ayrıca şuna halde yalpalayan şasın btr Türk azılığı mevcuttur.

Türk politika hayatında ilk defa olarak, iktidar ve muhalefet, sağ-sol diye ikiye ayırmaktadır. Tek başına bu bile önemli bir gelişmedir. Ve bu gelişine, bir avuç sosyalistin eseridir.

SEÇİM SONUÇLARI

Yüksek Seçim Kurulunun, itiraz üzerine, yanlış hesap yaptığı ortaya çıkması güzel olmadı. Seçim sonuçları konusunda en ufak tereddüt olmamalıdır. Sonuçlar ne göstermektedir? AP yüzde 103 olarak DP'nin 1950 ve 1954'te eriştiği başarısı ulaşamamış, yalnız 1957 durumundan çok üstünde başarı sağlaymıştır:

Yıllar	DP (AP)
1950	% 58.3
1954	% 59.6
1957	% 47.3
1961	% 52.9

Bu sonuç bersaber, millî hakime sistemine, oyuların ziyan olmayacağı düşüncesiyle, AP oyaların ufkı partilere aktardığı kabul edilebilir. Bu sebeple, yüzde 52.9 Menderes döneminde açılabilirlik önemli bir başarıdır. CHP'nin son 15 yıllık oy yüzdesi ise söyledir:

Yıllar	CHP
1950	% 39.9
1954	% 34.7
1957	% 40.6
1961	% 36.7
1965	% 28.7

Göründüğü gibi, CHP en kötü 1954 yılında dahi yüzde 34.7'nin üzerine düşmüştür. İerde 1965'te ancak yüzde 28.7'de kalınmıştır. 1961'e nazaran oy kaybı yüzde 8'dir. TIP ise oyaların ancak yüzde 3'üne alımıdır. Nihayet TIP'in aldığı oy miktarı 276 bindir. CHP'nin 1961-1965 döneminde oy kaybı, seçmen sayısı 750 bin kişi artışı halde, 1 milyon 49 bindir. Nitekim TIP'in basarı gösteremediği ilerde dahi, CHP önemli oy kaybına uğramıştır. Mesela Zonguldak'ta TIP ancak 4856 oy almıştır. Halbuki CHP oyu. Bülent Ecevit'e rağmen, 70 binden 55 bine düşmüştür. Yüzde olarak oy yüzde 31.8'den yüzde 24.5'e geçmiştir. Malatya'da da oy sayısı 1961 vilindaki 89 binden 63 bine inmiş

Mithat Dülge
Numuneli...

típik adamı eski Ziraat Bankası Genel Müdürü Mithat Dülge'dir. Bu konuda Demirel fırçıtı Yavuz Ziya Ortac dahi şunu yazmaktadır: «Altınyıl mühendislik bir öğrencisi nightan arama karşısında adı millî makamı koridorlarında çalıyan alaturka hovaradır» da seçim listesi başına çöreklenmesi big, ama hiç hoş karganızmadır. Menderes'in bile savunmadığı kromit yolsuzluğu sañının Meclise girmesine A.P. yöneticilerinin göz yummazı, tizende önemle durulması gereken bir olaydır. Dülge'nin dokunulmazlığının kaldırılması meselesi herhalde sert tartışmalara yol açacaktır.

CHP'ye gelince, eski parti bu sefer nisbeten daha iyi bir ekipte

EN TUTARLI SİLAH

Başbakan Suat Hayri Ürgüp, giderayak «Komünist partisi kurnimalı» fikrini savundu. Diyor ki sayın Ürgüp'ü:

«Fransada ve İtalyada olduğu gibi Türkiye'de, komünist partisinin kanun hüdutları içinde kurulması imkânlarının araştırılması mümkünür. Parti bir polis harekatı için değil, komünist fikir insanları fikirlerini savunmaları aulamanda olmalıdır.»

Cumhurbaşkanı sayın Gürsel de:

«Dört sene önce kurulmasımı ben de söyledim. Bu şekilde ne ise ortaya çıkar. Herkes ne olduğunu görür, kuvveti mahiyeti nedir, herkes anlar.»

Adalet Partisinin Başkanı ve Başbakan adayı Süleyman bey ise:

«Demokraside marksist tartışmaya yer yoktur...» diyor.

Konumuza girmeden önce Süleyman beyni sözü üzerinde bir an durmak lüzümüzür. Fransa, İtalya, Ingiltere ve emsali ülkelerde insanlardan önce saksanlar kuyrukları söyleyebilecekler söyle... Ama Türkiye'de ciddi söylenilen ve ciddi ciddi gazetelerin başlıkları çıkmaktadır. Şu halde Sayın Başbakanın ve Cumhurbaşkanının sözlerini bu noktadan başlayarak ele almak gereklidir.

Bir ülkede Cumhurbaşkanı ve Başbakanın «Komünist partisi kurulmalı» diyebilmesi için önce o ülkede komünizm denilen şeyin bilinmesi, konuşulması, tartışılması, tanınması ve sonra fikir plânında bulunan bu akımların aksyon alamama geçmesi gereklidir.

Bir ülke ki, burakın komünist fikirleri, en yumuşak toplumcu fikirleri tartışmak üniversitesinde, ve başında hadise olmaktadır, bir ülke ki 150 yıllık Babeuf'ü tercüme etti diye profesörleri yedi yıl hapis dileğleyle yargılanır, böyle bir ülkede komünist partisi kurulması dileği bir fanzetiden öteye geçemez.

Türkiye'nin durumu bugünkü halde şudur: Bir takım sizde okumun adamlar, okumamış olaların hesabına bir takım yasaklar koymalar. Ve bu okumus azılık bir takım fikirlerin teknik olduğunu durmada tekrar ederler. Türkiye'de fikir forumu denen şey, fikirleri bildiği iddia eden kimselerin koydukları yasak duvarlarıyla çevrelenmiş bir hapse avlusunu gibidir. Fikirlerden ve dünyadan habersiz çögünük bir ayında dolşularlar. Bir hapishanenin gardıranları da Türkiye'de bilgi olduğunu iddia eden kişilerdir. İşte onların da bilgi dereceleri Süleyman Bey gibidir. Ve kaşkar: «Demokraside marksist tartışmanın yer yoktur» diye konuşurlar.

Türkiyenin bugünkü aktüel ve önemli davaşı komünist partisi kurulması davaşı değildir. Her zamanki gibi davaları adeta dejener etmek için ne gereklse onu yapıyoruz, Türkiye'nin bugünkü meselesi fikir özgürlüğü meselesidir. Biz henüz soyut fikir özgürlüğü alanında söyle okumuşların yobazıklarını tatmin etmekle mesguluz. 20 milyon alfa-

besiz bir toplumosa, kara camiası de cahit yarı okumuşlar takımı, kendi çıkarlarını sürdürmek içm fikir yasakları koymuşlardır. Bu toplumun burakın siyaset kadrolarını, burakın basını, üniversitesi bile karanıktır. İşte üniversite mevzu başbakan adayının konuşmaları ortaklıktadır.

Türkiye'de demokrasi ortamı, şimdide kadar mânâsı belli olmayan sen - ben kavgası keşmekeşti idi. 1965 seçimleri farklı fikirleri parlamentoya sokmuştur. Ama ilk işaretler ve konuşmalar sunu gösteriyor ki Adalet Partisi'nin bu fikir farklılaşmasına tahammüle ne hali, ne de yapısı müsaittir. Zaten Türkiye'deki komprador kapitalizmi en hafif tenkide bile dayanamayacak kadar kapkaç ve vurgun üstüne düzenlenmiştir.

Ama Anayasamın Türk vatandaşına sağladığı özgürlükler de vardır. Bu özgürlükler kullandırdığında Türk kamu oyunu uyarmak mümkünündür. Soygun o derece kabadrı ve toplum o kadar karanlıkta bırakılmıştır ki en ufak bir fikir işği meselelerimiz üstüne düşüğü zaman vurguncular cephesinin gerçek yüzü ortaya çıkmaktadır.

Anayasamın verdiği özgürlükler dokunmak isteyen bir AP ise Türkiye'yi en kısa yoldan tekrar bir rejim meşesine getirecektir. Böyle davranışların başıma geleler ise iyi bilinmektedir. Vardığımız noktadan, yanı Anayasamın çektiği çizgiden gerilere dönmek, direnme hakkını bu toplumun sağlam kuvvetine tamamak demektir.

Bu arada CHP'nin durumuna da dokunmak ihtiyacımızdayız:

Halk Partisi iktidarda iken özgürlüğü kısıtlıyan ve Anaya ile gelişmeye düşen kanun maddelerine eğilim gereğini duymadı. 1950 de aynı nemelâzımcık içinde iktidarı Demokrat Partiye teslim etmişti. Oysa gerçek bir demokrasının koşullarını kanunlarda gerçeklestirdikten sonra iktidarı teslim etmiş olsa iddî belki de menleket Demokrat Partisi tecrübesini bu kadar pahalıya ödemeyecekti.

Sımdı tarih tekerrür etmiş ve gene CHP gerekince ödevini yerine getirmeden, iktidarı kompradorlar partisine vermiştir. 141 ve 142'inci maddeler karşında CHP kodamalarını tutumu hep bildiğimiz biçimde olmuştur.

Bu yanlış tutumu önlümüzdeki yıllarda ödeyecek olan, gene namusu Türk aydınıdır.

Bütün bunlara rağmen kampradorlar cephesini Anayasamın sağladığı özgürlük yetkililerini kullanarak kepaze etmek, halk aleyhindeki türlü oyularını gözler önüne koymak imkânı, namusu ve gerçekçi Türk aydını elinde etfârî silâhtır.

Bu tutarlı silâhi da 27 Mayıs devriminin getirdiği Anayasamın sağladığını hiç unutmuşuz.

İlhan Selçuk

TİP adayları

TIP, eli nasırı - eli nasırı - ayırmına bakmadan Parlementoya, en fazla yararlı olabilecek elemanları sokmakla, sanız ki doğru bir iş yapmış. Ama seçimlerde «Elî nasırılar Meclise...» sloganıyla ortaya çıktıktı için, bu mesele, TIP aleyhine kullanılmıştır. Bir sosyalist partinin Meclise elbette işgi ve köylüler sokması esastır. Ama yalnızca işçi ve köylü olmak, Meclise gitmek için yeterli değildir. Sosyalist dâşineşenin habersiz, işçi ve köylü olma bilincine ermemiş, hâkim sınıfın ideolojik egemenliği altında bir işçi ve köylü Meclise girmekle, sadece sınıf değiştirip işe yaramaz bir burjuva olacaktır. Onun işindir ki,

CHP'nin astı ugradığı kayıp, çekimserler, ya da bağımsızlar yüzündendir. 300 bine yaklaşan bağımsız oyu alan Zeynel Gündoğdu, Kâmil Boran v.s. gibi bir sürü eski CHP'linin başıbuzdur adayı CHP'ye zarar vermiştir. Ayrıca 1961'de yüzde 81 olan seçime katılmış oranı bu defa yüzde 71'e inmiş ve bu durum, daha çok

CHP'ye zarar vermiştir. CHP seçmenleri sandık başına gitmekten neden kaçınmışlardır? Denmektedir ki toprak reformu, tarım vergisi, TIP'in korunması. Sovyetlerle yakınlaşma ve ortanın solu solgun, CHP'li toprak ağası, esraf ve kompradorun ya CHP aleyhine çalışmasına, ya da tarıftarlarıyla beraberlikte çekimser kalmasına yol açmıştır. Eğer bu görüs doğru ise kısa sürede teşkilatı zayıflatmak planına, uzun süreli faydalara gözönünde tutularak, CHP teşkilatında köklü değişikliklere gitmek gerekecektir.

TIP, «Elî nasırılar Meclise...» demeden önce, sosyalist işçi ve köylülerin şartıyla ekiden etmektedir. Zira bilmektedir ki Amerikan tekelleri ile yerli komisyonaşları üreticileri diledikleri fiyat empoze edebilmekte, üreticinin emeği bir avuç tückar ile

Sait Öngör, «Geçmiş acı tecrübelere dikkate alınarak, yeni sezonda tarık edilmek şartıyla ekiden etmektedir. Zira bilmektedir ki Amerikan tekelleri ile yerli komisyonaşları üreticileri diledikleri fiyat empoze edebilmekte, üreticinin emeği bir avuç tückar ile

Amerikan firmalarına gitmektedir. Ne var ki, yeni iktidarı için üreticinin yerli - yabancı sömürgeçiler elinden kurtarılması komünistiktir. Amerikan tekelleri ile

komisyonaşları üreticileri diledikleri fiyat empoze edebilmekte, üreticinin emeği bir avuç tückar ile

görmektedir. Sosyalistler, bu ciddi yetiş ve ağırlık titizlikle komumak zorundadırlar.

DIŞ TİCARETTE DEVLETLEŞTİRME

Yeni iktidarı dış ticarette devletleştirme karşı «komünistlik» diye direnecektir. Halbuki devletleştirme hayat sorumluları ve Ziraat Odaları gibi asında çok muhafazakâr kuruluşlar dahil ciftçiliy korumak için devletleştirmeden başka çark yol göremektedirler. Nitekim tarım İlâç ve Aletleri İthalatının devletleştirilmesi fikri Ziraat Odalarından gelmiştir. Sımdı de Ege Bölgesi İl ve İlçe ziraat odaları temsilcileri, İzmirde yapıklar, bir toplantıda, tödünlü ekiden yalnız Tekel'in satın alması teklifini uzun tartışmalardan sonra kabul etmişlerdir. Tekel sahibi Oda Başkanı

Sait Öngör, «Geçmiş acı tecrübelere dikkate alınarak, yeni sezonda tarık edilmek şartıyla ekiden etmektedir. Zira bilmektedir ki Amerikan tekelleri ile yerli komisyonaşları üreticileri diledikleri fiyat empoze edebilmekte, üreticinin emeği bir avuç tückar ile

Amerikan firmalarına gitmektedir. Ne var ki, yeni iktidarı için üreticinin yerli - yabancı sömürgeçiler elinden kurtarılması komünistiktir. Amerikan tekelleri ile

komisyonaşları üreticileri diledikleri fiyat empoze edebilmekte, üreticinin emeği bir avuç tückar ile

görmektedir. Sosyalistler, bu ciddi yetiş ve ağırlık titizlikle komumak zorundadırlar.

MEHMET TURGUT'A 20 SORU

Yabancı petrol şirketlerinin Türkiye'de girişikleri talan, bütün yönleriyle kamu oyuna duymus bir petrolcü asfatsız, aşağıdaki sorular millet önünde cevaplandırmamızı beklemek tezim:

1 Yabancı petrol şirketlerinden Mobil ve Shell, Doğu Anadolu'da zengin petrol kuyuları buldukları halde, bu petrolü nakletmiyorlar demistik. Bu iddiamızın dillerimiz size vermişlik. Siz yazıyla teşekkür ederek, gerekli tahlikatın yapılacağını bildirmişiniz.

Böyle bir tahlikat yapturdun mu, yaptırdı sonucu ne oldu?

2 Yabancı petrol şirketlerinin yerli petrolden üretikleri gümüşlü resminden müaf ürünler, tamamen tüketiklerinden bahisle sahte beyannamever vererek Hazinenin milyonlarca lirasını ceplerine indiriyorlar demistik.

Bu konuya el koydunuz mu, konu ise sonucu ne oldu?

3 Petrol Dairesinin memleket ihtiyacını hesaba katmadan, yabancı şirkete açık bono şeklinde ham petrol ithal permiti verdiği hattâ Basra körfezinde gemilerde dahî yüklenmemis ham petrol karşılığı dövizlerimizin bu şirketlerin Londra ve New York'taki bankalarma transfer edildiğinde bahsetmişistik.

Bu bususuna tarafınızdan tahlük ettiğiniz mi?

Türk Parası Koruma Hükümleri gereğince, sorumlular hakkında takibat yapıldı mı, yabancılar peşkes çekilen dövizleriniz yurda getirildi mi?

4 Türkiye'den ihrac olunan ham benzin ve fuel oil karşılığı dövizlerimiz, Londra ve New York'ta haksız yere yatmaktadır. Bu dövizlerin bir an evvel yurda getirilmesi için teşebbüse gelmişlerdir demistik.

Bu bususta bir teşebbüslünlük oldu mu, olmadığı ise sebebi nedir?

5 Yabancı petrol şirketlerinin, kendilerine bağlı gözde memurlarını ortak gösteren NAY. LON anonim şirketler kurduğu ve köylerde araziler satın aldığı, bu şirketlerin NAYLON ortaklarının kimler olduğunu isimleri ile bildirmişistik.

Bu kanunsuz olaylara hiç deşindiniz mi, deşindi iseniz sonucu ne oldu?

6 Shell ve Mobil şirketlerinin 10 yıllık yerli ham petrol üretim pişmanları bütün tefferruatı ile açıklanmıştır, bugünkü tatlubat ile o pişmanlar arasında üretim bakımından fark var mıdır?

Mesela, yerli petrol kuyularından ne kadar ham petroçukarabiliriz diyorlardı, bugün ne çakarıyorlar, rakamları izah eder misiniz.

7 Yabancı petrol şirketleri Trakya'da dördüncü bir rafineri kurmak istiyordular, bu bususta projeleri ve planları var demistik.

T.P.A. Ortaklığını bu konuda daha akıl davranmış ve İzmir'de bir rafineri kurmak üzere Petrol Dairesine müraciata bulunuş ve buna yabancı petrol şirketleri itiraz etmişlerdir. Petrol Dairesi, T.P.A. Ortaklığını bu talebine EVET diyebilecek yetkiye sahip olduğu halde işi size havale etmesinin sebebini nasil izah edersiniz?

8 Yabancı petrol şirketleri muhtelif yollarla milyonlarca lira vergi kaçırıyor, demis, nasıl kaçırıklarını açıklamıştır. Bu açıklama Meclis Petrol Komisyonunda Maliye Bakanlığı temsilcisi tarafından teyid olunmuştur.

Vergi kaçakçılığı yapan bu şirketler hakkında herhangi bir takibata tevesşül edilmiş midir, e-dilli ise durum nedir?

9 Batman'dan İskenderun limanına indirilmesi düşünen ve bugün tahakkuk sahnesinde olan ham petrol boru hatının yabancı şirketler kendi şahsi çıkarları yönünden baltalıyor ve baltalamaktadırlar demistik.

Bugün İhale sahasında olan bu işin geçictirilmesinde amil olanlar hakkında kanuni takibat yapılmasına tarafat musunuz?

10 Yabancı petrol şirketleri 15 Haziran 1964 tarihinde ithal ham petrol fiyatlarında yüzde ON bir indirim yapmışlardır, bu yüzde onlar retroaktif olarak, yan ham petrol ithaline başlanılan tarihen bu yana hesaplanmalı ve milyonlarca dolarlık dövizlerimiz kendilerinden geriye alınmalı ve yurda getirilmelidir, demistik.

Bu bususta Bakanlığınızın bir teşebbüsi olmuş modur?

11 Yaahen petrol şirketlerinde çalışan pasaportlu personeli hıdut kapısında ortaokul imtihamı soksak topu sımsıta kalır, bu elhiyesiz faktat Türkiye'ye başka maksiatlarla gönderilmiş, Türkleyen evvel Danzig'e, Şanghay'a, Cebelitartık'a, Burma'da, Kenya'da, Kongo ve Endonezya'da muhtelif vazifeler almış kimselerdir, petrolün P'sinden haberleri olmayan bu kimselere çağrışma mifaadesi verenler kizılardır, demistik.

Bu konu ile hiç ilgiliyiniz mi?

Altılarındaki arabaları ile bu yabancı personelin Türkiye'yi el'an karis karış dolaşmakta olduklarından bilginiz var mı?

12 Bakan olarak yabancı petrol şirketlerinin Türkiye'ye geldiklerinden bu yana her sene Petrol Dairesine vermektedirler. Bu sene bilanço kâr zarar cetveleri ve vergi bevannamelarını merak edin bir kere olsun gördünüz mi? veya mîşavirlerinize incelettiniz mi?

Sayılmaz inceletinize size bu bususta bir rapor verildi mi, biraz bilgi verebilir misiniz?

13 Enerji Bakanı olarak ekonomik kalkınma yönünden memleket ham petrol ithal ve rafine etmek yerine doğrudan doğruya petrol maha-

Kâmurhan Erdini

İSTİFA SÖYLENTİLERİ

Seçimlerde A.P.'nin zaferi üzerine, istifa söylentileri aldı yürüdü. Önce İnönü'nün istifa haberini çıktı. Ama görüldüğü ki İnönü'nün istifası kolay değildi. Yeni İstanbul Gürsel'i istifa etti. Fakat anlaşıldı ki, haber, 27 Mayıs aleyhinden bir temeden ibaretti. Başka bir söyleyi Sunay'ın istifası oldu. Başkan ve bizzat Sunay'ın tekziplerine rağmen, bu türde en fazla ciddiyetle durulan söyleyiydi...

Tevid edilen tek istifa haberini Böyükbaşı'nın milletvekilliğinden ayrılmış kararı teşkil etti. Öyle görünür ki bu haber, Böyükbaşı'nın sık sık rastlanan kapsırlarından biri değildir: M.P. lideri ne Genel Kurul üyeleri kavgaya etmiştir, ne de hissî buharları içindeştir. Sıhhati de gayet yerinde dir. Kararı soğukkanlılıkla ve aksa dayanarak almıştır: Böyükbaşı radyo konuşmalarında da açıkça fizere, tek başına A.P. İktidarına kaçınılmaz bir buharla ve şaka içindendir. Öyle görünür ki kararın tâhminlere değil, bazı özel bilgilere dayandırmakta ve batacak geminin içinde bulunmamak istemektedir.

KOMÜNİST PARTİSİ MI?

Bir taraftan İnönü ve kirk yıllık CHP dahi komünistlikle suçlanmaktadır, öte yandan partisini kurulmasının serbest bırakılmışından söz edilmektedir.

Eğer partinin kurulması, her illerde fikrin ve sahbin komünistlikle damgalanmasını önleyecektir ve sadecen Komünist Partisi üyelerine «komünist» denileceğse, teşebbüse derhal girişilmelidir. Ama sanıyoruz. Zira bizim Mc Carthy coğunuğu, komünizm tehlikesinden çok, komünizm tehlikesi ticaretî ile ilgildir. En ılaç reform teşebbüste daha karsıdır ve reform teşebübeleri boğmak ve fikri sindirmek için en etkili silâhımız komünistlik iftirası olduğunu düşünmektedir. Bu yolda en mâmum bir kilitür anlaşmasını söylemekteyiz. Yeni dönemde Başbakanı Demirel, «Sovyetler eğer iç işlerimize karışacakları hususunda teminat ve rirlerse, kültür anlaşmasını tasdik ederiz» diyebildi. Acaoa kim Sovyetler, iç işlerimize karıştırmış simdiye kadar? Söylenen söz korkunçtur, fakat böyle sözler 1965 Türkiyesinde olağan söylemiktadır.

Böyle bir ortamda Komünist Partisi kurulmasının tartışılması en azından komiktir. Parti tartışmasından önce, Anaya çerçevesinde yapılacak çok iş vardır. Önce Amerikan üniversitelerinde olduğu gibi, Türk üniversitelerinde de Marx, Lenin, Mao gibi komünizm klasiklerinin okunması ve tartışılması, serbest bırakılmalıdır. Kitapların serbestçe satılması sağlanmalıdır. «Sosyalist Türkiye adlı bir kitap yazdı diye bir bâkin varlığını sürdürmekten kurtarılmıştır. Ama ne diyor İktidar Lideri Demirel: «Anaya nizam içinde Marksist tartışmalara yer vermek». Sayın Gürsel ile Ürgüpeli ise komünist patisi kurulması meselesi ciddi ciddi tartışılmaktadır. Başkan Gürsel'in teknik, açaçılık, gizlilikten iyidir. Hele ortava çıkışın gibi bir taktik görülecektir: «Ben bu fikri, 4 sene önce ortaya attım. Komünist Partisinin faydasını söylediğim zaman itirazlar oldu. Bir partinin maske altında çalışmasından ise, açık olarak komünist partisinin kurulması daha iyidir. Çünkü gayeleri ne ise ortaya çıkar, komünist kimdir, kredeti nedir, ne yapmak isterler, herkes görür ve tanır. Yoksa maske altında çalışmak çok daha tehditlidir.»

Başbakan Ürgüpeli ise, Gürselden çok farklı olarak, komünist partisinin kurulabilmesini demokrasının gereği savırmaktadır: «Soldan gidenler nihayet bu memleketin içinde bulunduğu sefalet ve perşenliği acele ve kestirme yolcular care aramaya çalışmış olurlardır. Bu gibi davranışları gerçek bir demokrasi hoşgörü ve sükûnetiyle karşılamamıhdır. Demokrasi her gesit, ama gerçekten her ç-

şit fikrin, serbestçe, korkmadan tartışıldığı bir ortamdan ibaretti. Hatta bence Türkiye'de bir komünist parti bile kurulabilecektir. Çünkü bugün bakiyoruz, çeşitli fikirlere karşı çeşitli ve netice itibarıyle zararlı istismar yoliarma başvurulmaktadır. Her parti kurulabilmelidir. Böylece comunità olan, olsayan belli olsa Demokrasi daha da açıkça kazanır. Meselâ İtalya, Fransa komünist partisi kurulmasına kannanın sınırları içinde imkân verilmiştir. Kaldı ki Sovyetler Birliği'ndeki son gezimde, Komünist Partisini, ben orada bildiği gibi Komünist Partisi olarak değil, aşırı sosyalist bir parti olarak gördüm.»

PETROLDE İKİ ZİHNİYET

Mehmet Turgut, petrol şirketleri önünde, petrol fiyatları indirimi yüzde 12,5'tan yüzde 20'ye çıkarmak için aylardır yalvararak olurken, TPAO'nun Genel Müdürü İhsan Topaloğlu, kartelin dışında kalan bir Amerikan grubu ile (Oasis-Libya) yüzde 27 indirimden anlaşma yapmıştır. Yabancı şirketler ise bin nazan sonra ancak yüzde 18'e inmeyi sürdürlerdi.

TPAO'nun yaptığı yol, yem hükmüne petrol fiyatları komisunda izlenecek politikayı da göstermektedir: Bir hükümetin, hükümetin olsa niteliğini de zedeleyerek yararlanan yabancı şirketlerle aylarca pazarcık etmeye lizans yoktur. Döviz üssüne getirilen petrolü, Cumhuriyet Hükümeti istediği yerden almak ve rafinerilere bu petrolü isletmelidir. Ama bunu yapabilmek için, yabancı şirketleri güvendirmeyi göze almak gereklidir.

İhsan Topaloğlu
İste doğru yol...

LİMANDA GREV

İliman Tahmil - Tahliye İşçileri Sendikası ile Denizcilik Bankası arasındaki toplu sözleşme görüşmeleri, 9 ay süreden sonra, Denizcilik Bankası sendikamı ile ilgili isteklerini ve Uzlaştırma Kurulu kararını kabul etmemeyince, Likst-İş Sendikası da grev yapma karar verdi.

Fakat grevin uygulanmasına bir gün kala Bakanlar Kurulu 27'yi sayılı kalan dakika yetkisine dayanarak grevi «Millî güvenliği» sarasacağı gereğesi ile grevi bir ay erteledi. Ancak bu karar grevin uygulanacağı bütün işyerlerini değil de Denizcilik Bankası ile ithalatçı ve ihracatçı tüccar için en önemli olan limanları kapsıyor, işçilerlerinde yapılacak grevi ertelemiyordu. Böylece sendikamı grevi iki bakanından etkisiz bırakılmıştı. Birincisi önemli limanlarda ve işyerlerinde faaliyet devam edecek. İkincisi önemli işyerlerinde grev yapmak suretiyle sendika ilâzumsuz suretiyle işçileri işlerinden alıkonarak sarsılacaktı.

Buna rağmen sendika, Bakanlar Kurulu kararının dışında kalan işyerlerinde grevi uygulamakta sakine görmedi ve bu suretle de 19 Ekim günü İstanbul'da 1300 ve Trabzon'da 40 liman işçisi greve başladılar. Böylece İstanbul limanında yükleme ve boşaltma işleri, kara anbarlama, salon ve rıh-

DEMİREL İKTİDARDA

Nimet Arzik

Külliür, korkak, bencil, dağınık, tâvizkâr, çeneli, madâ bakundan rahat olmasa bile rahat olanların peşinden ko-puşmayan, para sıkıntısı çekse dahi viski sıkıntısı çekmeyen entellektüeller, (kendini hiç bir şeyin dışında tutmuyor), Süleyman Demirel iktidardadır!

Bağışıklarımız n'oldu? Çığrularımız n'oldu? Yüzleşmelerimiz, çizişmelerimiz n'oldu? Övünmelerimiz, dövünmelerimiz n'oldu; Süleyman Demirel iktidardadır!

«Kollaboratör» dedik, tutturmadık.

«Gerici» dedik, tutturmadık.

«Cahîl» dedik, tuttura nadık.
«Mason» dedik, tutturmadık.

Süleyman Demirel iktidardadır.

Külliür, korkak, bencil, dağınık, tâvizkâr, çeneli, madâ bakundan rahat olmasa bile rahat olanların peşinden ko-puşmayan, para sıkıntısı çekse dahi viski sıkıntısı çekmeyen entellektüeller, bütün güm-bürtülerimizin üstüne içeceğimiz bir bardak suyu ne kadar haysiyetle içebilirsek, o kadariyle içelim!. Ve... bundan sonrasında düşünelim kendi tutumumuz bakımından.. Süleyman Demirel iktidardadır!

Mağlûp kendi mağlûbiyetine ne kadar süslü sebep bulursa, galibin galibiyetine de o kadar süssüz sebep bulur:

1 — «Efendim... Amerikan parası dönüyor...» Döner, dömez!

2 — «Efendim... CHP'ye duyulan nefret...» Duyulur, duyulmaz!

3 — «Efendim... Millet tek kuvvet istiyordu...» İster, istemez!

4 — «Efendim... Menderes'in gölgesi Demirel'in kazanmasını sağladı...» Sağlar, sağlamaz!

5 — «Efendim... Halka dinin, karın elden gidiyor, dediler...» Gider, gitmez!

6 — «Efendim... Seçime katılmamızı yüzde 60'ta geçmedi...» Geçer, geçmez!

Niye bu faktörler Demirel-cimin lehine buncu işledi, onu desin abaplar, onu desin siz! Bir sosyologlar konsültasyonu yapın da, onu desin abaplar, onu desin... Avrupalıdan, Amerikalıdan sosyolog değil. Malum ve sosyoloji kurallarının az'cık dışındayız, herifler anlamaz!. Bizim, kendi, «çevirmeler»den nam yapan sosyologlarımızla bir konsültasyon...

Bâbiâlimizde eskiden bir rotatif varmış. Sicimlerle tutturulmuş islermiş. Hâlinde bir tek usta anlarmış. Esaslı bir onarımı tâbi tutmak istemmişler. Bir müteahssis çağrılmışlar Almanından. O zaman moda-mız «Alman»mış.

Alman, normal kurallar dişına çıkmış rotatif, gökgözleriyle bakmış, «Siz gene ustasını çağırın» demisi,

benim için bu hâliyle hiç istememesi gerekiyor. Dokunursam, bir daha harekete giremem... Onun için, AP'nin «büyük zafer»ini, yabancıdan «çevirmeler»i benimserek ün salmış sosyologlarımızla bir yol konsültasyon edelim diyorum!

Tâbii ki böyle bir yenilginin de, böyle bir başarının da, sosyolojik, ekonomik, psikolojik sebepleri olacak... Var... Amma kicasası şu: Bu, on asır ezilmislerin kahkahasıdır

Inançsız ve mütekebbir, bomboş davulların, «dum da dum, dum da dum»dan başka bir sev yemedikleri, inançsız ve belli büyüğün bir külenin, fırı ağalarına şamardır.

Külliür, korkak, bencil, dağınık, tâvizkâr, çeneli, madâ bakundan rahat olmasa bile rahat olanların peşinden ko-puşmayan, para sıkıntısı çekse dahi viski sıkıntısı çekmeyen entellektüeller, sebepleri desmezsek, daha yiyeceğimiz nice şamar var! Alamiyacagımız nice soluk var... Offfff!

Ve «Millî irade tecelli etti...» Bu suretle millî iradenin tecelli ettiğini gördük!. Şimşek Demirel'cim, kendimiz yerden yere vurduktan sonra sana dönüyorum, herhalde elinde bir demet gül ile değil!..

Iktidarımsızım!

Iki üç ayımız «bahar havası»nda geçebilir. Bahar, kıvrımlı plânetimizde ne zaman üç ayı aşmış?.. «Bahardır, bahardır» demek istesen de!

Korkarım kili... Çok yakında tâviz vermek istemese bile, «büyük zafer» yardımıcılara (ki bunların seviyeleri, kıvamı, inancı, amacı, tutumu bir hayli değişiktir) pespeşe bir tutam derken, bir yılın, bir perçem derken bütün bir bas ağırlığında tâvizler sunsun!

Ağdara sunasın, «Sunmayaçağım» de bakalum. De ki iştelim!

Gericilere sunasın, «Sunmayaçağım» de bakalum. De ki iştelim!

Anayassamın bazı maddelerinin karşılıklarına sunasın. «Sunmayaçağım» de bakalum. De ki iştelim! Tâvizleri baskılar izleyecek. «İzlemeyecek» de ki iştelim!

Keşki yamışam. Keşki yalnızdım işin kara matem pe-

çeleri oroucek kadar utansam! Daha ilk admnda «gazab-i Mehmedîye»ye uramış genel müdürleri silkip atmayıacak musun? Daha ilk gürültü milletin dışında, Meclisin içinde bundan kopmuyacak mı?

Sana Morisoncu diyen basını, pederşahı bir zapturaptı almak istemeyecek misin? İkinci gürültü bundan kopmuyacak mı?

Belki bunları değişik yonlerden gelen baskılarda ötürü yapacaksın... Senin huyun uzlaştıracı cükmün... Bizler gibi, gül gibi geçinmek varken «eniyi» kaygılar aramayan adamsın sen!..

Aşama lideri bulunduğu kütüle dev çatıklär vücede gelmesin diye, kökten tedbir almak zor, eğer amaç birliği yoksa... Kalafat tedbirleri alacaksan... Yazık, yazık, yazık!..

Ba baskılara dayanmak için... büyük adam olmak gereklidir. Dayanacak misin?

Öç alma meraklısı grubu nasıl yataşracaksın? Teşkilatın hâkim olamadığın sevinçlerden önce belli. 10 - 12 «zede»yi listelere dahil niye ettin? Bu 10 - 12 zede sana 10 - 12 oy kazandırmadı. Aksine bir ölç alma devri havası estirdi ve ürkün ürkü. Sen bize bakma, ürkün ürkü!

Partinin tabelalarını indirsen gene kazanacaktın! (Hey Ali İhsan Göğüs, elâ gözleri kapalı dosum, şahit huzurundaki bahşılız unutus mu? Noterle sana hatırlatacağım...)

Hâl propagada etmesen gene kazanacaktın! Millet öyle bir tutumda ki sindilik, ona sen, partin ne sunsa alicisidir!

«Canım, zede'leri kabul ettim partimde ikilik yaratmamak için... Böyle tâvizlere mecburdum» deme n'olur... Millette ikilik yaratmamak daha önemli değil mi?

Sonra... geçen gün gazetelere «netzâket» ziyareti yapan A.P. li milletvekillerinden ufak bir grubu gördüm. Gerdan gerden doluşuyorlardı. Kanat kanat doluşuyorlardı. Buruncaklıları fezâdakî peyklerle toksuyordu. (Tabii ki zedelenen peykler!). İçim sizladi. Kafamda bilindiklere ve bilinmediğe bir de «İktidar sarhoşluğu» payını kaftum sayın Başbakan Demirel! İktidar sarhoşluğunun payını!..

Devletin tarafsızlığı deyiminin ne kadar aldatıcı olduğunu yavaş yavaş görmege ve Devletin arkasındaki ekonomik güçleinin Devlete nasıl hâkim olduğunu anlamağa başlamışlardır. «Hükümet edenlerin kanunu yetkilerini Izmirli İthalatçı ve İhracatçılara birkaç yabancılardan yararlanan kul-

PROF. EKREM GÖKSU'nun SABOTAJI

İhami Soysal

Istibdadın Maarif Nâzirlerinden biri vardır. Şu mekteplerim, maarifi ne güzel idare edeceğini, demiştir. Türkîye Cumhuriyetinin de İstanbul Teknik Üniversitesinde böyle bir «Petrol Kürsüsü Profesörü» vardır: Ekrem Göksu... Yabancı şirketler ve Amerikan Yardım Teşkilatı ile sık ilişkileri olan Petrol Kürsüsü Profesörü, Petrol Kanunu hazırlayıncı olan Max Ball'ın öğrencisi dízmek, «sane yakınlardan petrol bulabilir» diye fetvalar vermek gibi faaliyetleri ile kısa sürede ün kazanmıştır. Prof. Göksu, imdi de Teknik Üniversitesinde petrol mühendisi yetiştirmekten uzerecekler meselenin kökten çözümlenesini istemektedir!

Ekrem Göksu, petrol kürsüsü hocası olarak İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Dekanlığına gönderdiği bir dilekçe te bu dâhiyanе görüşünlü açıklamaktadır. Dilekçe şudur:

«Maden Fakültesi Dekanlığına

Malâkumuz olduğu vechile, kürsümüzün okuttuğu Sondaj Tekniği, Petrol Ekonomisi, Rezervuar Mühendisliği, A, B, C ve İstihsal Teknolojisi gibi Petrol Mühendisliği formasyonu veren derslerin ne profesörü ve ne de doçenti mevcuttur.

1 — Petrol Yüksek Mühendisi Gültakin Yüksel, Batman'da olduğu için 15 içinde bir gelerek dört saat ders vermektedir. Bu yüzden Rezervuar mühendisliği (B) 1'yi okutamamaktadır.

2 — Sondaj Tekniği, Petrol Ekonomisi ve İstihsal Teknolojisi derslerini okutan Petrol Yüksek Mühendisi Turgut Gülez, Ankara'da TPAO'da görev aldığından derslerine 15 içinde bir defa gelmektedir. Bu şahsin TPAO'nun petrol davast ile son derecede mahmal olarak faaliyet göstermesi neticesi, Bay Gülez derslerine mutazaman gelemektedir.

3 — Kürsünün asistanı Dr. Tunçay Saydam, iki yıl için askere alınmıştır.

4 — Kürsünün ikinci asistanı Aylin Gültakin ise, 2,5 yıldır Almanyada olup 1965-1966 ders yılı başında Doktorasını ikmal etip gelmesi limit olummaktadır.

Hülasa, petrol subesinde 5 sınıfı mevcut 40 kadar öğrencinin meslekî dersler bakımından her türlü sorumlulukları bir tek kişisinin, yanı kürsü profesörünün omuzlarındadır.

Bu şartlar altında kürsü ve Fakülte olarak üzerimize aldığımiz sorumluluğun derecesini tayin edecek bazı tedbirlerin almamasında zorluk var. Bu cümleden olarak akhâmza gelen tedbirler şunlardır:

1 — 1964-1965 ders yılı başında 1 ve 2inci sınıfı kabul olunan 18 kadar öğrencinin istedikleri başka şubelere transferleri,

2 — Böylece 1965-1966 ders yılında yalnız 5inci sınıfı sõmestreden ilâber 3. sınıfı mevcut olacak 20 kadar petrol öğrencilerinin tedrisatının yapılması,

3 — Kürsünün yetistirdiği elemanlar, kürsüye gelip tam görev alacakları zamana veya kürsüye esaslı bir veya iki petrol hocası bulununcaya kadar subenin kapatılması,

4 — Dışarıdan dairelî petrol hocası getirmek için gayret sarfetmek, gerekirse konuyu hukûmete aktarmak.

Kürsü Profesörü Dr. Ekrem Göksu...

Amerikan Şirketlerinin müşaviri Prof. Ekrem Göksu'nun son çare olarak ileri sürdürdüğü kürsünün kapatılması tekliği üstünde önemle durmak gerekmektedir. Yillardan beri yürüttülen bir kürsü, tam petrol sorunun Türkîye'de öne plâna geçtiğî bir sırada kapatmaya kalkışmak, zaten kit olan petrol mühendislerini daha da kâğıtlâtmak için doğrusu en kestirme yoludur. Kürsü bir tarafta. Bir de İshân Üniversiteleri vönü var. En sudan sevâr için milyonlar harcaya bir üniversitenin, petrol gibi Türkîyenin hayatı bir sorununa cevap verecek bir kürsüyî yllarca böyle derme çatma bir şekilde tutması ve sonunda da gene bu kürsüyî kuru-cusuna boğdurma lâmkâm vermesi, Muhtar Üniversitelerinde hesabını kolay veremeyiceleri bir durumdur. Ama hâl unutulmamaklî kl, bugün değilse bile günün birinde bütün bunların hesabı tek tek sorulacaktır. Değilseyen kural budur.

lanmak suretiyle suisitimal etmeli. Lîkat-îş sendikasının bülteninde açıkça belirtildiğinde suretiği iktidardan içi çırıklarını dikkate alacak bir nitelikte olmadığına sendikanın da inandığını göstermektedir.

Sendika grevi ithalatçı ve İhracat mevsiminin en haretli olduğu bir sırada grev kararını vermekle isabetli hareket etmiştir. Bağcanlı Kurulunun amacı da 3 aylık bu mevsim içinde grevi yasaklayıp ondan sonra serbest bırakmaktır. Mevsim geçtiğinde sonra yapılacak grevin ise, şveren üzerinde herhangi bir ekonomik baskıcı aracı olmasına imkân yoktur.

Bankacının Zengin milletteleri ihtarı

Onde gelen bankacılardan Washington toplantısında, muhafazakâr Dünya Bankasının Başkanı George D. Woods, az gelişmiş ülkelerin durumunu anlatı: Dünya nüfusunun dörtte biri zengin, dörtte üçü fakirdir. Ve zengin gitmekle daha zengin, fakir daha fakir oluyordu.

80 gelişme halindeki ülkeden hemen yarış, adam başına yüzde 1 mili gelir artışı sağlayabiliyor. Bu ülkelerde adam başına gelir 120 dolar oluyordu. Bu tempo ile, Yirminci Yüzyıl sonunda mili gelir ancak 170 dolarla eriş-

GUN YAYINLARI SUNAR

AÇLIK
YILLARI
SERGEY SEMENOF
6 Lira

Tâşra için ödemiş isteme adresi: GUN YAYINLARI Posta K.: 1119 - İSTANBUL

Istanbul dağıtımlı: UGRAK KITABEVİ
Beyazsaray - Beyazıt
(YON - 125)

KAMUNUN HARAÇ YİYİCİLERİ: ARSA SPEKÜLATÖRLERİ

Tuğrul Akçura

(Sehir Plâncisi)

Tarih kitapları Julius Sezar'ın bir diktatör, bir tiran olduğu için öldürildiğini yazırlar. Şehirler ise, şaka yolu da olsa, gerçegin böyle olmadığını iddia ederler. Rövayete göre Sezar, Konstantin'den çok önce imparatorluğun baskını Roma'dan İstanbul'a götürmeyi düşünmüş. Bu durumda hasapçıları tatlı kârları yapamamaktan korkan Romalı arsa spekülasyonları imparatoru katlettilerip bu menfaat cinayetini demokrasi, hürriyet boğrusmaları ile gizlemeyi başarmışlar.

Kadim tarihlerden beri mevcut olan arsa ticareti, geçen yüzyılda batıdaki sanayileşme ve şehirleşme devresinde altın devrine girdi. Ortaya çıkan yoğun arsa talebi esnasında geniş arazileri kapatan spekülasyonlar hiçbir çaba göstermediksin, kamuya hiçbir faydalı olmaksızın, seyre giden fakir köylülerin, işçilerin ve genelilikle kamunun sırtından büyük servetlere kavuştular.

Ankara'nın başkent olarak gelişmesi sırasında ülkemizde de önem kazanan arsa spekülatyonu, İkinci Dünya Harbinde sonra başlayan şehirleşme sayesinde, uyuşturucu maddeler ticaretini hatırlatan kamuya zararlı ve yapana kârlı bir ticaret şekli halini aldı.

Sanayileşme esnasında Avrupa ve Amerika şehirlerinin sefaletini, pislük ve çırkinliği tanıtmak için bu devir yazarlarının roman ve hikâyelerini okumak dahi yeterlidir. Hattâ şehirlerin bu durumunu gözleven bazı kişiler olsun esasına inmek yerine sanayileşmeye yâni iktisadi gelişmeye düşmanlardır. Günümüzde ise batı ülkeleri arsa spekülasyonlarını yaratlığı bu zararları kısmen tâfîî için kamu sırtından milyarlarca para ödemek zorunluğunda kalmalar. Ulkemizde de arsa spekülatyonu yolu ile şeherlerimizin her açıdan kârkınlığı problemleri —gecekondu mahallelerini, su, elektrik sistemini, sahillerin işgalini, yeşillik bir kârza toprak kalmayıp, pislük ve çırkinliği— hepimiz tanıyoruz. Ancak unutmamak gerekiyor ki rastlaştığımız sorunlar, şehrişen Türkiye'ye önlümizdeki yıllarda ortaya çıkacak olanlar orantılı, hiç seviyesindedir.

YÜZ MİLYARLIK YAĞMA

Birkaç misal verelim: Türkiye'de günümüzde takiben 7-8 milyon kişi şehirlerde yaşamaktadır. Parklı tâmâniye göre bu sayıının 20-30 yıl içinde 25 milyon civarına varması öngörmektedir. Derhal işaret etmek gerekir ki, bu şehirleşme pek çok muhafazakâr çevrelerin iddiâ edilenin tam tersine, frenlenmeye çalışılacak bir oluşum değil, ülkemizin iktisâden ve sosyal bakımından gelişmesinin ana şartıdır. Mevcut Ortaçağ bânyesinin forkî cepheleryle değişmesi, ancak nüfusun büyük orâmanın şehirlere akmasına mümkün olacaktır. Problem bu şehirleşmenin yönetilmesindedir.

Şehirleşme sonucunda ortaya çıkacak kentsel istâzî ihtiyaci en az 150.000 hektar, yani 1.500.000.000 metrekare olacaktır. Yesil saha, endüstri, kamu hizmetleri, ticaret alanları için de bîr bu kadar arazi gerekecektir. Böylece önlümizdeki 20-30 yılda 3 milyar metrekare arazinin kenteşmesi ihtiyâli karşı karşıyayız. Günümüz arsa flânlarına dayanarak en muhafazakâr bir hâsap yaparsak, hâl arazinin veya zârların arazinin yenileşmesi sonucunda 100.000.000 TL. (yüz milyar) tâstînde değer artışı ortaya çıkacağıını görürüz. Bu değer artışı, ülkemizin toplam millî gelirinin iki katı kadarıdır. İşte arsa ticârcalarının paylaşımayı ümidi etkileri kazancın ölçüsü budur.

Ulkemizin sosyal yapısını değiştirmek durumunda olan şehirleşme, günümizdeki tâtum devam ederse, milyardan en büyük payı koparmaktan başka birsey düşünmeyen arsa spekülasyonları tarafından yâneâlcecektir. Milyonluk şehirler spekülatyonun baskısı altında şeherlenecek, plânlama teşkilâtları ise, günümizde olduğu üzere, spekülasyonların kararlarını onaylamaktan gayri hîbir sey yapan şaytan gibi kurumlar halinde kalacaklardır. Böylece 25 milyon vatandaşımızın —kendimiz, çocukların, geleceğimiz ve gelecek kuşakları— yaşayacağı, oturup faaliyatları mekânı yaratmak durumunda olan «arsa spekülatyonu» yakından tanımak zorunluğundayız. Spekülatyon, şehir tâstîne yaptığı direkt etkinâ yâneâlî iktisadi hayatı olan etkisi bakımından ve kamuya fayda ile elde edilen kazanç arasındaki denge gibi bir ilke açısından değerlendirilmek gerekir.

AYDIN YALÇIN LIBERALİZMI

İlk sorun milyarlarca lirayı paylaşmak durumunda olan arsa ticârcalarının şehrin ha-

mülkiyet hakkının kutsallığuna tecaviz olduğudur. Bu çevrelerin iddiâlarını daha da ileri götürüp, mülkiyetin kutsallığı namına, niçin havâm veya denizin de parselânen satılmaması istemedikleri şâşılımeye değer. Maamâfiñ deniz kıyısında oturanların, denizi kendi ta-pulu arazileri gibi kullandıkları da bir gerçektir ya....

İSTANBUL CİVARI NASIL PARSELLENDİ?

Kamunun yanı bizim yarattığımız 100 milyar tâstîndeki bir kıymet artışı paylaşılmak durumunda olan arsa ticârcalarının kamuya faydasını ciddî bir şekilde savunmak ne kadar gâlise, kamuya olan zararları ortaya koymak da o kadar kolaydır.

Bir örnek alalım: İstanbul civârında, de-niz kıyısında zârlı kıymeti olmayan hâl bir sahil bandı. Devlete ait. Şehrin gelişmesi ile yüzbinlerce şehirlerin denize girmesini, hava almasını, yorgunluğunu gidermesine imkân verecek. Birkâr arsa bezirgân çokrak civâr köylüler kandırıyor. Türkiye'de pek kolaylıkla yapıldığı üzere zilet iddiâsıyla arazi hâzineden köylülerle ve ufak bir bedel karşılığında köylülerden kendilerine devrediliyor. Sonra parselâson yâhip arazi bir kaç yüz zengin satılıyor, kazanç milyonlarca lira. Bu milyonlarca lirayı kazanan arsa ticârcalarının, yüzbinlerce vatandaşımızın ve turizm sanayiinin istifade edeceğii sahili birkaç yüz zengin keyfine devretmesi kamuya hizmet midir?

Pek sık rastlanan bir durum se, büyük şehirlerin civârındaki geniş ve hâl arazi parçalarının cizîr fiyatlarla arsa ticârcalarına katılması. Sonra da ticârcalar resmi veya gayri resmi yollarla araziyle parselâleyip, dolandırıcı hâzirelerin bir maharetle satılığa çıkartıyorlar.

Şehir içâne arsaları satın almak, genel spekülatyonun başkısı sonucunda, octa sınıf vatandaşlar için imkânsız olduğundan bunlar carnaçar Allahın âdâmi arsa niyetine satılar. Ancak sira inşaat yapmaya ve belediye hizmetlerin teminine gelince, yetkili birinden görevlerini hatırlayıp inşaat izni vermiyor, hizmet temin etmiyorlar. Böylece dolandırılan bu binlerce vatandaşla, idare arası-

da bitmez tilkenmez bir nücadele başlıyor, politik baskı yapılıyor, rüştü teklif ediliyor. Ya parselâleri satın alan vatandaşlar mîcâdeleyi kazanıp inşaat izni alıyor, buranın alt yapısı yapılıyor ve spekülasyonların kazandığı milyonlarca lira kamunun sırtından çekiliyor, ya da aldatulanlar aldatıldıkları ile kâtip, spekülasyon, gayri meşru kâr bu vatandaşların tasarrufları ile ödenmiş oluyor. Olgunun önemini göstermek için sadece İstanbul civârında bir milyonun üzerinde parsel yapılmış olduğunu söylemek yeterlidir.

PROF. JANSEN ATATÜRK'E «GÜCÜN VAR MI?» DEDİ.

Şehir içerisinde arsa spekülatyonu etkileri ise heplimiz biliyoruz. Arsa üzerinden azami kazanç elde etmek için daha fazla kat sağlamaya uğraşıyor, komşu mesafeleri küçültülmeye çalışıyor ve farklı yollarla resmen izin temin ederek veya kaçak inşaat yolu ile başıya ulaşıyor. Ornejîn İstanbul'da Bağdad caddesinde dolâşılacak olursa, Belediye kararlarına saygı duymak safâdilligini gösterenlerin yaptığı birkaç katlı evlerin baskı yolu ile 5-6 kat inşaat izni alan açığzâlerin yaptıkları inşaat ortasında nasıl gâlîssiz, hava-sız sıkıştırılmış görmek mümkünidir. İmara saygının cezasını gören bu kimse de sonunda belediyeden kat konarma uzmanı spekülasyonlarla anlaşıp saklı kat ilâvelerinde bulunuyor veya bazan sadece birkaç yıllık evlerini yıkıp, yerine yüksek ve insam sağlâcak çırkinlikte apartmanlar dikmek yoluna gidiliyor. Bu eğilimin millî serveti çarçur etmesi, yıllar boyunca yetiştirdiğimiz ağacları, bahçeleri, orman katâlâmum hatırlatın bir vâhsetle yerle bir etmesinin yanı sıra, kamu kurumlarına herhangi bir güven imkânı bırakmaması üzerinde dikkate durmak gereklidir. Günümüzde belediyelerin pek çok naânisî teknisyen ve idarecîye sahip olmalarına rağmen, para yedirmeden belediyeden çıkışın inancı, istisnasız kabul edilmekte.

Sermaye sahibi arsa spekülasyonu etkilerini ise heplimiz biliyoruz. Arsa üzerindeki arazisini ne kadar uzun bekletirse o kadar fazla kâr edeceğini öngörüp usâfî kârlarla yetinmiyor ve arasını satıyor. Böylece şehir içinde pek çok arazi boş kalmıştır. Buna karşılık şehir ucuz bucak-sız genişliyor ve vol, su, ışık gibi alt yapı masrafaları da buna orantılı olarak artıyor, kamu bu giderleri yüklenmek sorunda kahyorum veya alt yapının yapılması imkânı bulunmuyor. Bu arazi stokcularının kârları da keza, kamuya yükleniyor.

Arsa ticâretinin diğer bir yönü ise, yâneâlî çırkinlik veya gayri sihâlik oluyor. Ankara'da Bahçeliye'ler için, yani bir iki katlık binalar için hazırlanan parselâsonun kazanç amaci ile nasıl 7-8 katlık binalarla doldurulduğu, bunlar arasındaki 4-5 metrelik mesafelerin nasıl ortâcâ sefâletini hatırlatan havâs, gâlîssiz avâflar haline getirildiğini gözlemek, samız arsa spekülatyonunun etkileri hakkında jî bir fikir verebil-

YABANCILAR, TÜRKİYE'Yİ PARSELLEMEK İSTİYOR

TEHLIKE ÇANLARINI ÇALI YORUZ: Türk tarımı hakkında olumlu fikirlere sahip olmakla beraber, Türk sahillerini yağma işinde Alman emlâk firmalarının sözüessiz gibi hareket eden Prof. Baade, seçimlerden hemen sonra Türkiye'ye gelmiştir. Gazetecilere, A.P. Genel Başkanı Süleyman Demirel'in çok iyi arkadaşı olduğunu, eskiden beri tanışıklarını söyleyen Baade Köy Kanunu'nu değiştirerek sahillerimizi yabancılara hediye edebilmek için yurdumuzdadır. Baade maksadını söyle açıklamıştır: «Sizin Köy Kanunu'nu değiştirmesini beklerim. Bu hususta ilgiliplerle konuşacağım. Ama değişim se bile, muavyen bölgeler şehir statüsünde verilebilir. Bu da kolay işdir. Fakat Köy Kanunu'nu değiştirmesi daha uygun olacaktır... Türkîyenin elinde kilometrelere turistik sahalar bulunmaktadır... Satisinden neye korkuyor?» Fakat aynı Baade, YÖN'ün 128. sayısında yayınladığımız bir yazısında, sahillerin yabancı firmalarla satışının İspanyada nasıl korkunc bir snekülâsyona yâl aetiğim, bir Alman firmasının bu sayede nasıl büyük kazançlar sağladığını belirtmektedir. Türkîyede esasen, dış ticaret kazançlarını dahi gâlîde birakan murzî bir snekülâsyon almış yürümüştür. Turizm aldatmacasıyla, yabancılarla da bu sovguna katılması, yanına benzinel gitmek olacaktır... Yüksek Mimar Şevki Vanlı'nın deyimle: «Smîrlî olan kıvılların yavaş yavaş özel kullanısa acılarak, halkın küçük bir arzılığı tarafından kapatılmasına müsaade edilemez... Her 40-50 metre yararlı sahil seridi birkaç kişinin birkaç haftalık tatiline ayırsak, 15-20 yıl sonra Ayvalık, Marmaris, Alanya gibi bugün için rabathâk sahâlayan yerlerin de İstanbul'a benzeveceğini bilmemiz serekir.. Denize girmek için Anadolu sahillerine giden İstanbullu, ilerde bunu da bulamayacaktır.»

Türk teknisyenlerinin, Baade'nin teklifine havâr dîvecekleri muhakkaktır. İmar - İskân Bakanlığı uzmanları, arazi spekülatyonunu frenlemek için uzun villâdir sabırî bir nücadele vermektedirler. Ne var ki bir kârda politikaçilar, belediye meclisleri tiyeleri, kendilerinin de vararlandıkları arazi yağışının ateşli savunucuları ve tesvikcileridir. Demirel ile «çok eski ve çok iyi arkadaş» olduğunu söyleyen Baade, bu sebenle, uzmanlara rağ-men, yabancı emlâk firmalarının sözüessizliğini basarıyla yürütebilir. Köy Kanunu değişikliğine bütün yurtsever kuvvetler kesinlikle karşı koymalıdır.

Arazi plânlaması konusunda, memleketimizin belli başlı otoritelerinden olan Sehir Plâncisi Yüksek Mimar Tuğrul Akçura'nın YÖN fezâli hazırladığı, yazı, meselenin önemini bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır.

YÖN

Tanımların da hırsını çeken cennet sahillerimizden bir kesim

İl. Halbuki aynı şehirde arsa mülkiyetinin sahipleri olmasa da, devletin yaradığı büyük mallı imkânlarla, dünyaya örnek olabilecek bir modern şehir yaratmak şansını sahiblik. Bu arada Ankara'nın planını hazırlayan Prof. Jansen'in, Atatürk'e İmar planının uygulanarak kuvvete sahip olup olmadığını sorduğu anlaşılmaktır, ve rivayete göre Jansen, arsa spekülatörlerin baskısını yenmenin harp meydanında zaferler kazanmaktadır zor olduğunu ileri etmiştir. Tarih, Prof. Jansen'in tahmini teyid etti.

Ama spekülatyonun başka bir ziyanı da, kamunun alt yapıyı yapmakta rasladığı sıkıntısını gideriyor. Niçin çocukların çifti veya doğa sadırsat yaparı okullarına okuyorlar ve niçin bir çocuk parkına, bir spor sahnesine sahip olamayıp sokaklarda, otomobilere oturmuş tehlikesi ile karşı karşıya oyun yapmayı? Niçin belediyeler bir yol, bir meydanı açmakta açız kalyorlar? Ve niçin kamu kurumları kendi hazırladıkları plan hayırınlığı, yarımından planın gösterdiği nihai değil, arsa spekülatörlerinin izin verdiği yerde yerleştiriyorlar? Sebebi tektil: Arası kavşayı! Kamu arazi değerini kendisi yaratıyor, ancak araziden faydalananın gereği olduğu yasal yasılacak yatırımların yarısına varan bir para parasını spekülatörlerle ödemek zorunda kalmaktır.

ARSA HARACI ÖDEMIYENLER

Ancak arsa ticaretiin en geniş ve feci etkisini gecekondu olgununda gösteriyor. Kondaki faktörün, imkânlığının, açığın kovanlığının köylü vatandaşlarının yaşam beyleşenlerin bir cesetle şehirlere getiriliyor. Türkiye'nin gelişmesine temel olacak bu arsa kamunun liginizde ve bazı çevrelerin liginizde ile karşılaşılıyor. Bu vatandaşları, her, en ilkel ihtiyaçları olan, başlarını sokağeciler bir sığınak arıyorlar. Ancak bu vatandaşlarımız, Anayasamız kendilerine taşındı haka dayanarak bu ihtiyaçlarının karşısında karşılaşmasını da istemiyorlar. Kamu parasının Ataköy gibi 250 metre karelik, yüzlerce derecede lüks dairelerinin finansmanını gittigini ve kendilerine 30-40 metre karelik asgari konutlar için bile yardım yapılmamasını biliyorlar. Evinin kendi zavallı hasarlarını ile, kendi el güçleri ve komşularının hemşehrilerinin yardımları ile yapmayı hazırlar. Fakat evlerini yapacak ufak da olsa, sapa da olsa bir arsa parçası edinmesi gerekliliğinde arsa spekülatörü ile karşı karşıya kalıyorlar. İmar sınırları içinde Belediye'nin inşaatı için verdiği arsaya sahip olmak için angırı 15.000 - 20.000 lira harac ödemek gerekiyor, halbuki bu vatandaşın konutu için gerekliliği toplam yatırımı 6.000 - 7.000 TL. Böylece imar kararına ısrarlıca ısrarlıca bu vatandaşlar için bir zorunluluk, bir hak oluyor. Bu sahlerde şehir civarındaki tarlalarдан mallı ve gayri kanuni bir parsel satın alıyorlar, dillerlerinde ise doğrudan doğruya kamu temsilcine tecavüz ediyorlar. Ruhşatsız olarak ne dek defa kenilerine ait olmayan arazide yapıkları inşaat, temel sorunlarla değil so-

nuçlara mücadeledeñ hoşlanan kamu yetkililerinin hırsını çekiyor. Bu zavallı vatandaşımız en tabii hakları olan evlerini kuryabilme için rüştü ödeyerek, oy vaadinde bulunarak, yalvararak ve bozen de kazma kılık döglüşerek mücadele ediyorlar. Çok defa mücadeleyi kaybediyorlar, evleri yıkılıyor, tekrar inşa ediyorlar. 6-7 defa yıkımdan sonra nihayet kabul edilen gecekondu oluyor. Evlerini islah için imkânları olsa bile polis korkusundan yapamıyorlar. Bu cesur vatandaşları kanun dışı vatandaş durumuna sokan, bu kadar sefalete ve millî servet ve emek kaybına sebep olan arsa tlici ise muterib bir vatandaş gibi, sırtüstü yatarak milyonlar kazanıyor.

Bilmemezlik midir, bilmemezlikten gelmek midir, ülkemizde arsa ticareti hiçbir vakıt kötü gözle görülmüyor. Demokrat Parti devrinde bakanının, mebusunun yaptığı arsa ticareti, bu amaçla resmi görevin kötülüye kullanılmış herkesçe malumdu, fakat cittâdi hâkimlere yol açmadı. Belki de örneğin Ankara'nın gelişmesinde, parti farklı gözetmeksizin, bütün politikacıların bu işaretten edindikleri kâr birbirlerini sağlamayı gileşti.

BIR POLITIKACININ ÇAMİCA YÂĞMASI

Aynı konu ile ilgili bir örneğin Çamica eteklerinin sahibi sık sık parti deşifirmis bir politikacı. Kendisi unutulmaz mahalle kâdemede ist sırnameyi taşımış, sonra da bilinen seyyâneye geçti konusunda kimse kimse olmuştu. Çamica ise İstanbul'un İstiklal caddesinden birisi ve şehri soyulastırmak parasına bu eteklerde inşaata izin verildi. Aynı kimse Boğazın Anadoluya kastında araziye sahip, ve Boğaz köprüsünün kendi arazisi civarından geçmesi için çaba gösterdiği söylenir. Keza bu kimse bir hastahane vakfı yapmak bahanesiyle Gümey Anadoluda bir arazisini, İmar planını değiştirek işkân etmekte dahil ettiirdiği iddia ediliyor. Bu kimseyi suçlamaya hakkını olduguunu sanıyorum, çünkü mevcut sistem içinde bir planlama kararı ile bir kimseye milyonlar hedeye etmek imkâni devam ettiğe, insanların bu yönde çaba ve baskı yapmışnaklar beklemin fazla iyimserlik olduğunu sanıyorum.

Böylece arsa ticaretiin en zararı bir yontu de mevcut kurumları, finansları çırılıltıltır. Belediye mensupları, bakanlar, mebuslar keyfi kararları menfaat temini veya baskı yoluyla gayri mesru kazanç temini tâhmeti altında kalyorlar. Zaten kamu aleyhine kazanç temini etmek başlı başına en gayri ahlaklı bir tutum değil mi?

VATANDAŞIN DIRENME HAKKI.

Konunun diğer bir cephesi ise millî ekonomiye olan olumsuz etkisi. Büyük şernameyeler ve küçük tasarruflar, yanı karma ekonomimizde bazı kimselerce gelişmemizde esas olacağı iddia edilen özel sektör, arsa ticaretinde dış ticareti dahi aşan rizikosuz bir

gemi sormuştu. Büyük Britanya'a kamunun kentsel araziyi ele geçirmesinin yanı sıra, arazideki değer artışı arazi sahibine değil, kamuya ait olması esasını kabul ettiği manlındır.

Rotterdam Planlama Müdürü ise planlama yapabilmenin tek yolunun arsalardan kamu elinde olması olduğunu israrla söyleyordu. Gerçekten de Hollanda'da üzerinde inşaat yapılacak bütün kentsel arazi, kamu mülkiyetindedir. İnşaat özel sahslarca yapılabile arsa, kamu mülkiyetinde kalmakta ve kira je özel sahslara şireli olarak verilmektedir.

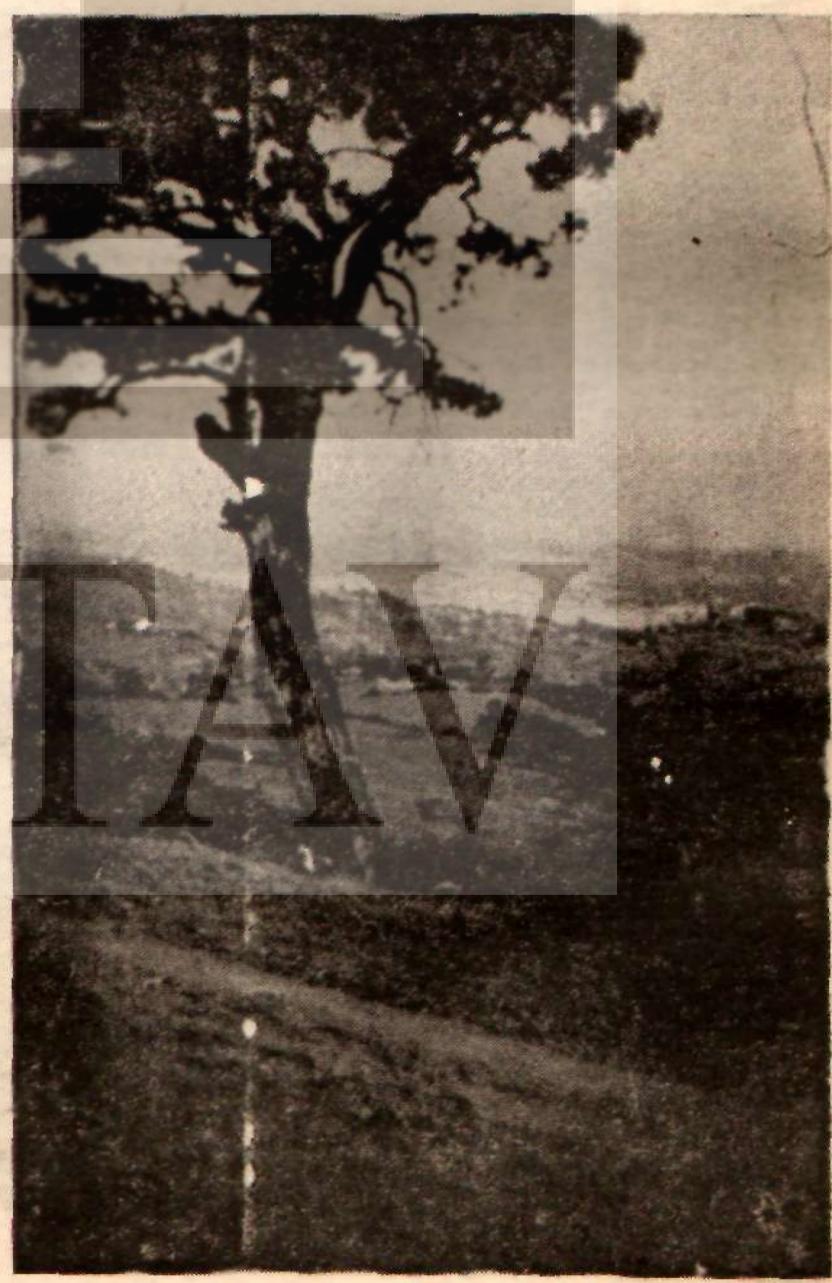
Keza de Gaulle hükümetinde İmar Bakanı müşavirlik etmiş bir uzmanın, Türkiye'yi ziyaretinde ifade ettiği gibi Fransa'da da kentsel araziyi kamu mülkiyetine geçirilebilme için bir seri mevzuat kabul edilmiş bulunuyordu.

Kentsel arazinin kamulaştırma esas kabul edildikten sonra, bunun yarattığı bazı pratik sorunları incelemek gereklidir. Tabii ki buralardan en önemlidisi halihazırda arazi sahibine tâmâcak karşılıktır. Gerçekten Türkiye gibi bir ortamda sosyal sigortaların yokluğu, devamlı spekülatyon gibi nedenlerle birçok küçük tasarruf sahibi ufak parselere paralarını yatırmış bulunuyorlar. Buların haklarının korunması gereklidir. Bu amaçla Fransa'daki son kanun, arsa mülkiyetine karşılık, kullanım hakkı vermek veya ya pilâcak inşâatta ortaklık tamamak gibi tedbirler öngörmektedir.

Buna karşılık spekülatif amaçlarla yapılmış arazi stoklarının en radikal şekilde kamulaştırma gereklidir. Piyasa değeri tizelinde değil, batı ülkelerinde de kabul edileceği üzere, kullanma eğeri tizinden istimlak, bu içinde izlenilecek voldur.

Birbirli bir şüredenberi arazi ticareti yolu ile yapılmış kârların vergilendirilmesi de düşünülmeli elidir. Bu arada, Anayasamız da öngördüğü fizere istimlak bedellerinin 10 yıla bölünmesi takımlarla 3 denemeceğine de işaret etmek gereklidir.

Günlümüzde Akara'da nilifusun yarışının, İstanbul'da ilâcî birinin gecekondularında yaşadığını思考ları hatırlatmak isterim. Şehirleşmenin hızlanması ile bu orantı yükselsecek milyonlarca vatandaşımız arsa ticaretinin baskısı ile, insan hayatıyle bağıdaşmaz şartlarda yaşamaya mahkûm edilecektir. Eğer Türkiye'mizin gelişmesinin temelini teşkil edecek bu vatandaşlarımızın, İnsan Hakkını ve Anayasamız teminatı altındaki asgar haklarını elde etmek için direnme haklarını kullanılarak istemiyorsak, şehir arazisinin kannasızlığına gerçekliğini bilmeliyiz.

Yâğma edilen Çamica'dan bir görünüş

Bulgaristan İzlenimleri: 3

SİLİSTRE DOLAYLARI

Fakir Baykurt

Bir pazardı. Varna'dan çıkışın Dobruca'ya doğruldu. Silistre'ye gidiyoruz. Sabahattin Bayram'ın kasabasını göreceğiz yolda. Eskiden sekiz - on bin nüfusluymus, şimdi 45 bin! Daha çok bugün yetiştiyor. Yumurtası da ünli. Sa-vastan sonra bir Rus mareşalinin adını vermişler: Tolbouhin. Daha önceki adı: Dobrič. Sancak merkezi Sabahattin Bayram, ondört yıl önce marangozluğu bırakıp çıktı. Pırıldamadan Şimdi Sofya'da redaktör. «Ondört yılda ne gelişme, ne gelişmeye» diyor. «Eksikleri var daha ama parkı, sineması görilmeli ve değer...»

Ormanlandırmış topraklardan, ekili anızlı tarlalardan geçerek Tolbouhin'e geldik. Sıcak kaynarca. Doğru o ünlu parka gittik. Dobruca bizim Cukurova gibi. Geniis Sulamasız tarım yapıyor. Buğday ve aycıçığı blokları uzayıp gidiyor 900 - 1000 metre aralarla. 60 - 70 metre eninde «orman kuşakları» yetiştiirmişler. Ince, uzun kuşaklar. Mese, Akasya, Kardeş ağaçları. Sekiz on yılda köklü ormanıa olmuş. Bunlarla ovadak toprak aşınmasının önleyiciler, rüzgârı, kirarak. Dobruca'nın yarısı Romanya, yarısı Bulgaristan. Sınır Tuna çiziyor.

Parka giriyoruz. Halk ağızındaki adı «Dolmabahçe». «On dört yıl önce buraları taşlı dikenli bayırı» diyor Sabahattin. Şimdi her yan: salımsıgotular, çamlar, meşeler iki geniş havuz. Havuzlarda kayıklar. Yüzme ve atlama yerleri. Eski toprak kasabanın kızları, elerinde plaj çantaları, ayaklarında kış pantalonları, başları eşarp bağı, salımsıgotuların gölgelerine gelip soyunuyorlar. Giriş havuzlara vüzüyorum. Bir serin, bir serin ki orta! Yesilin türüsünden ağaçlar. Renklerin türüsünden çiçekler. «Geceleri bülbüller öter» diyorlar. «Ovanın bir ucundan ay değar». Bir de «Gazi Baba» parkı varmış, o eskimiş. Sabahattin'in çocukluk arkadaşlarına rastıyoruz. İstanbullu bir göçmen, dört yıl Almanya'da çalışmış, yurda dönerken eski kasabasına uğramış. İstemeye istemeye ayrıldı. Dolmabahçe parkından.

Dobrič sineması da süslü, yeni biçimli bir yapı. Bir İngiliz, bir de Doft. Alman filmi gösteriliyor. Kaçıları açtıp içini gezdik. İki salonlu var. Büyüük film, küçüğüne tıbbatı için. Tavanlar yumurta oyuylarıyla süslenmiş. Duvarlarda ampuller misir koçanlarına benzetilmiş. Büyüük salonun sislemesi-

si de kaşar peyniri tekerleri gibi.. Salonda, 700 ve 300 olmak üzere 1000 koltuk var. Tolbouhin sancığında 1944 de altı sinema varmış. Yıllık seyirci sayısı 650 bin kadarmış. Bir köşeye sayıları dizmişler: 1963 tek durum, 58 sinema ve 3.596.123 seyirci!

Varna'dan öğle yemeği yemeden o kimsiştik. İkindi vakti birkaç lokanta ugradık. Garsonlar, «Süremiz doldu, hizmet edemeyiz» devri, özür dileyler. Süresi dolan kimseve, çahı, hizmet et diye asıfıvorsun. Bir pastaneye gidip vogurtlu pasta yedik. Sonra Sabahattin'in enişi Falk Selim'i görmeye gittik. «Názim Hikmet Okuma Odası» ni ziyaret ettik.

Falk Selim berber. İki yıldır kooperatifte çalışıyor. Sünnetçilik de yapıyormuş ama yasaklamışlar. Simdi o iş doktorlar yapıyor. Falk Selim, «Buralarda su ve elektrik bol» diyor. Elektrikin kilovatı iki soitinka imi. Bir evin gideri ayda iki leva tutuyor. «Su ve elektrikten sonrasında pek kulağ asma, çalışırsan yersin...» Acaba başka türülü nasıl olacak? Çalışmadan yemek var mı? Falk eniştir. Nereye varsan okka dört yüz dirhem değil mi? «İki kızım okuyor. Lâzım bir evde dört kişi, üçü çalışınsa zaman çok iyi. Ama benim gibi tek olunca zor...» Karısı Emine Memedova sadece ev işleri yapıyor. Bize kendi hazırladı. recillerden çıktı.

Silistre'ye yetişeceğiz. Ayrıldık. Daha epeyce yolumuz var. Şoför Denko ivecenlik ediyor. Eskili yediği köller. Kooperatif «avlu»larında kadınlar bugday yiğinlarını havalandırıyorlar kükreklerle. Bıçılık tarlalarda koynun sürüleri. Ve Romanya sınır kuleleri yanında, deniz genişliğinde bir Tuna... Güneş, iyice sallanmış. Tuna'dan güze' bir günbatımı görecekiz.

İkinci bir Anadolukasabasını andıran Silistre'ye giriyoruz. Dobruca otelinde yakanı pakianı hemen Tuna kıyasına koşuyoruz. Güzel günbatımına zor yetişiyoruz. Gör gürünbir bir parkavız Mih gibi insan. Karı kocalar çocuk arabası sürüyorlar. Evileri nişanlılar kol kola. Omuz omuza eğitler. Renk renk entariler, eşarpılar entarilerinin renkleri çiçeklerin renklerine karışıyor...

«Eskiden küçük, curly bir yeri burası. Ama son yıllarda iyi gelişti. Hep Ali Rafi'nin işleri...» diyorlar. Ali Rafi, Ali Rafi, bir süre Ali Rafi gidiyor. Silistre Sancak

Karadeniz kıyılarında bir plaj

Komitesinin birinci sekreteriyimis Sofya'dan atanmış. Vali durumunda bir yöneticiymiş. Türkmen geniis. Fırat olsa da tanışabilsem iyi olurmuş... Altı yıl önce buraya geldiği zaman 34 yaşındaymış. Gelir gelmez bir berbere gitmiş. Kimse kendisini tanımıyor. Bir lise öğretmeni, «Sofya'dan bir de vali diye bir Türk yollamışlar, aceba Bulgarların kökü mü kuruduydu?» demiş. Ötekiler de ileri geri birkaç «söz» söylemişler. Ali Rafi bozuntuya vermeden, «O vali benim arkadaşlar. Ben buraya Türk ya da Bulgar olarak değil, bir halkçı olarak geldim. Elele verip saflam bir ekonomi kuracağım» demiş. Başlamış işe. Başlangıç o başlayış. Çok çeyer değişimis Silistre'de. O yıkıntıların arasından yepeni bir kent doğmuş, insan gözden zor inanır. Ve hâlâ da nasıl çalışıyorlar haril haril!

Dobruca otelinin lokantasında venmek isteyeceğiz. Saat 21.00. Yeni otelin lokantası, her gruptan insanla, turistle dolu. Garsonlar yiotleşmemiyo. Caz, eski yeni bir çok havalar çalışıyor. Omuzları, kolları açık bir hanım, şarkılar söyleyip, Gidir gelmiş garsonumuzu bekliyoruz. Birden lokanta müdürü geldi: «Türkiyeli misafir burdaydı?» dedi Sabahattin'e. «Ali Rafi siz çok bekliyor. Hâlâ bekliyor. «Gelsin» diyecek olum. Sabahattin fırlayıp gitti. Lokanta müdürü telâşlıydı. Garsonumuz bulunuştu. Yeni isteklerini olup olmadığı soruldu. Yedi sekiz massava yetişmeye çalışan kızdan hoşumu olduğumuzu söylemiş müdürü Ali Rafi'nin başka misafirleri varmış dışardan. Yarın 8.00 de buluşmamızı kararlaştırmışlar Sabahattin Sancak Komitesine gidecekmiş

Ertesi gün 8.00 de gitmek. Kapıda polis, «Ali Rafi toplantıda. Siz orada bekliyor.» dedi. Çıktı. Bütün daire müdürleri, 8 - 10 kişi, gelecek «Beş Yıllık Plan»ı tartışıyorlar. Toplantıya Ali Rafi başkanlık ediyor. Tanışık, tokalaş-

ı. Sabahattin, Bulgarca konuşmaları çevirmeye başladı. Arpayı, bugdayı, yolu, suyu, sıraya, sayıya döktüler, «Taka - Tuka!» deyip bağladılar.

«Kahvaltı yaptınız mı?»
«Yapmadık»

Ali Rafi, kahvaltı getirtti. «Amerikalıların Coca-Cola'sına karşılık yerli bir içkımız var: Balkan tonik!» Ondan getirtti. Başladık konuşmaya. Bizim oyun yazısı Orhan Asena'ya benziyor. Karşı kızı «dinlenme» için Varna'ya gitmişler Orada romançı Georgi Karaslavoff adında bir kadın. Aydemir köşümün kooperatif sekreteri Denka adında bir kadın. Denka Ruseva in, zamanda kooperatiflerin temsilcisi olarak Sancak Komitesi toplantularına da katılıyormus. Burlardan başka nüfus memurları, öğretmenler, yazarlar... Kadın hattının, köyde kente hiçbir ayrıcalı kalmamış.

Nazmiye Ömerova benden bizim köylerdeki kadın hayatını soruyor.

Kısaça anlatıyorum. «Tipki eskiden bizde de böyledi.» diyor. Bulgar köylerinde kadınların, ekmek,

vezek çamaşır derdinden başka

cocuk bakımı derdinden kurtuldukları ekliyor: «Çocuklar kreslerde, ana okullarında eğlendir, oy-

narlar. Tariada, bahçede sefil ol-

mazlar. İshal olup ölmeler. Ana-

ları çocukların sabah verip akşam

airler. Bayan öğretmenler günde-

ler skşama kadar. Yabana giden-

ler çocukların haftalık olarak al-

ırır, bakırır. Ana okulları yaz kış-

açık. Az nüfusu köylerimizde bi-

le bunlardan var. Yalnız, böyle

köylerde çocuk az olduğu için,

erupları yaş yaş değil, karışık yap-

mak zorunda kalıyoruz. Eh. Pedo-

roji o kadar kusurumuzu hoş gör-

sün.»

Ali Rafi yeniden başlıyor anlat-

ı. «Senin «iki Okul» ile «Cankurtaran» adlı yazılarını hatırlıyorum.

Yalnız öğretmenenle bir ülkeyi ye-

nueştemek zordur. Köydeki ağa

öğretmeni kolayca engeller. Öğret-

men ya harçanır, ya testim olur.

Köylü birikmiş, iki okul yapmış,

bunlar fındık fıtık! Köyü diyemem ama oyalamadır. Köy

mescesi yönetim mescesidir. Yö-

netimi kurduktan sonra, halkın

okutulması bes yıllık meseledir.

«Once köylüyü okutulun, sonra

vönetime sura gelsin» diyenlerin

ıvana ömrür yetmez. Ashında bül-

ur kuruculuk işleri onbes yıldır

tamamlanır. Sizin kaynaklarınız bizimkinden zengin. Ama ziyanları-

nz.» Aydinlarınız demek istiyor.

«Bu iş ziyanları olmaz. Köylünün

cokluğuna aldanmamak lazımlı.

Türk türk köylü var: Zengin köy-

ü orta köy, yoksul köy. Yoku-

su köyler mertir. Bulgaristan'daki

kalkınma.. Bir kurus Rus yardımını

almadık biz. Ve bu sistem, Mark-

sizmin genel esasları içinde, bizim

kendi sistemişimizdir. Bizim siste-

min kötü yanı, sosyalizmden yone-

ticili olmaktadır. Gidersin köylere,

herkes asılır, kal kal kal. Kop-

mazsan. Kalırsın, uyuyamazsun. Ve

herkes eleştirir. Köydeki özel ara-

ba satışıları neye başlamıyor? Di-

ye eleştirir. Kentteki çarşida hav-

ar var bulunmuyor diye eleştirir. Bir

tilkenin imkânlarını bütünlük nüfus

ıçın değil de, sadece iki milyon

ıçın ayırlarsan, özel araba, hav-

Karayollarının iki yanı ağaç Arada bir dinlenme yerleri, çeşmeler, parklar, Çeşme başlarında insan veya hayvan anıtları. Buraların devamlı bakıcıları var.

yar basit istir. Biz imkânlarımızı bittiñ nüfusa göre kullanıyoruz. Ekonomimizi buna göre kuruyoruz. Fabrikalarımız, şeretlerimiz buna göre ayarlıyor...» Sabahattin Bayram'a döndüyör: «Sizin kitaplarınızdan da haberim var. Ekonomi kurmak, şiir yazmağa benzemez diyor giliyor. Güllüşiyoruz. «Silestre sancığında 40 bin Türk var. Daha da çoktu. 1950 de biraz siz gitti. Şimdi sünnet serbest. O zaman da serbestti. Halk psikolojisi bu. Gitmek istiyenlere kapadır. Ama döneceklerle kapadır. Din? Din bir engel değil. Onlerinde önder olunca, «Din din» diyenler de yenilige katılır. Önder mesesi önemlidir...»

Oğleden sonra keşti dolaşıyoruz. Önce parka uğradık. Tuna boyundan yürüdük. Yeni gazonlar yapılmış. Onları gördük. Oradan spor sitesine geçtik. Yüzme havuzları, tenis, voleybol alanları. Bölüm bölüm, kat kat bir satış mağazası gördük. Alış veriş edenlerle konuşuk. Sinemaya geldik. Silestre'deki sinema, tiyatro ve bütün şenlik işlerini yürüten Nazmi Ismail ile tanıştık. Üç tane yedisayar yüz kişilik sinema varmış kenite. Gelecek yıl bir açık hava tiyatrosu yapacaklarmış. Şimdi bir Yugoslav filmi oynuyormuş. Daha önceki bir Misir filminin 21 bin kişi bakmış. Köyler için de 16 tanesi geziye olmak üzere, 47 sinema varmış. Gezici sinemalar, kesimindeki köyler, haftada ikişer sefer uğruvormus. Sinema operatörleri öğretmenlere kurs açtırmış. Okullarda projeksiyonları varmış...

Kooperatiflerin birleserek yaptığı 700 kişilik yeni öğrenci yurduunu gezdi. Sadece köy çocukların içimmiş. Lisede okumak isteyen köy çocukların içimmiş. İkişer ticer kişilik odaları, dînîne salınları, okuma salınları, lokanta Odalarda dolaplar, masalar, avnalar. «Bu yurdu yaparken Sofya'dan tek kurşuktur yardım almadık. Köylerin parasıyla yaptık...» Ama yapı köy yapısı değil. Yeni, sağlam, beton, mozaik bir yapı. Yerlerde züzel Bulgar kılımları. Doğramalar, mobilyalar, tipik halk sanatı...

Oturup dinleniyoruz biraz. «Balkan Tonik» içiyoruz. «Nasıl, Coca-Cola'dan iyi mi?» diyor Ali Rafi. «Eh, fena değil.» diyorum. Güllüşüyoruz.

«Türkiye'de bir mühendis akademik var. Ali Ferda. 1939'da liseyi bitirip gitti. Sonra Köyü Partisi-

Silestre ile Trirakan arasında, yaz sığacıklarının kaynaştığı bir günde, köy çocukların öğretmenleriyle

ne girdi. Köylü partisi bize epeye kazı attı. Ama babam, ben'in marksist olmama kızmadı. Arkağadı beni. 1944 gelip de bir kazańınca, «Ben mülkümü, annimi verip kooperatifte girmem» diye diretti. Köylü budur. Otuz dönum topak, İki begir. Babam kooperatifte ancak 1948 de girdi...»

Sabahattin Bayram geçmişten bir şükür anlatıyor. Rodoplarda bir köye gergi gelmiş. Boncuk sa-

uyor. Kooperatifler de yeni kurufluvar. Kızlar birlikler başına. Kızın biri: «Ah, ne güzel boncuklaşar!» diyor. Öteki: «Alahum Beriki: «Hu, alahum da kooperatif toplasın hepsi...»

Pazartesi günü doldulu geçirdik Ali Rafiyle. Yarın köylere çıkacağız. Ertesi gün de Ali Rafi Sofya'ya gitmek. Ali Rafi aynı zamanda Merkez Komitesinin de üyesi. 450 kilometre yolu haftada iki sefer gidip geliyor. Otomobile Sofya-Carna arasında uğradı ve var ama uçağa binmemiormuş. «Daha bu süre böyle lazımdır. Giđip geleceğiz.» diyor. «Öğrenciyken, biz gecerek söyle yaparız, böyle yaparız diyoruk. Şimdi yapalamadım...»

Otelden bavullarımızı alıp Sancaş Komitesinin tepedeki məsatırhanesine götürüyoruz. Misafirhanede bomba. Birer odaya çekiliyoruz. «Siz biraz dinlenin, ben gelirim» deyip gitdi Ali Rafi. Sabahattin: «Bunu burada bırakmazlar bakan olur gider d'yor. Balkona çıkış kente bakıvoruz. Eski gecenekuları, kuliüberleri vikmişler, halkı boşaltıp veni yatanın geçici evlere yerleştirilmişler. Yesilikler arasında kırmızı kremâtler. İki tür vil sonra bu «geçici» ler de «nakacıklar». «Yazık» diyorum kiendem. Ötelerde fabrikalar. Tuna ve dümeldiz Romanova toprakları. Sırda asker olmamadığını soruyorum. «Hacet yok ki!» diyor Sabahattin.

Ertesi günü de köylerde geçirildi. Tatarratmaca, Diçova, Emirler Pitrak. Akşam da Dulova'ya geldik. Dulova'da aleviler Saz çalıp, türkili çağırı elleneceğiz. Dulova'ya vakti Nikola Petrof ormanı. Ormanda kılıçlı bir yapı. Elektrik lambalarının altına, ağaçların arasında uzun bir sofra kurulmuş. Ülə tarım müdürü ve milletvekili Aziz Molla. Dulovalı. Alevi. Dulova ve yöresinin seyyhiniş eskiden. Şimdi bivkıştır bir devlet adamı. Yüksek öğrenim görmüş. Bir fakülteye daha kayıtlı. Eşi Sabriye de Dulovalı, alevi. «Dulova simdi modern bir kasaba.» diyor Ali Rafi. «Evinde telefon var. 1945'te altı ay kadar çalıştım ben orada. Yatacak var, suyu yoktu. Suyu parıvla alındı. İki sise su alırsın, zavalı sakalar... Her ver toz toprak...»

Masalarla salata, çiçik. Sıslar, Bayılı bayanlı 30-40 kadar insan

Seyrani diye bir genç akordiyon çayır. Üç saçı var. Dinyemi adlı, gözliklü bir genç türküler söyleiyor. Asıl türküler, iç hanım. Hatice, Necibe, Necmiye. Gençlik Örgütünün başkanı Emine de ara sıra türküler katılıyor. Ülkenin böyle kuytu bir kösesinde böyle güzel türküler söyleyen insanlar bâhummasına şayiyyorum. Tarib öğretmeni İsmail'in eşi olan Necibe: «Bizim sesleriniz işlenmeden kaldı be.» diyor. İşlemisti. İnsanların bu ustalık kendiliklerinden gelebileceklerini sanıyordum. Az sonra anlaşıldı nitelik. Yurdum her verinde çeşitli kültürler senlikleri yapılmış. Köylerden kasabalardan ekipler toplanır, yarışır. Her yıl Dulova ve çevresinden 140 kişilik bir ekip katılırlar. Bu senliklere Nisan 1964'te Varna'da birinciği, Mayıs 1964'te Sofya'da ikinciği bu ekip almış. Dulova ormanındaki hanımlar söyleşide türkülerin diline, pürlüsüz, yanlışlıkla Türkçe'ye hayran oldum. Gerek tek tek, gerek topluca söyleyen türkülerin sahiblerini onlar kadın erkek bin aradıca sıcak-sayıgılı eğlencelerini unutamayacağım. Hepsinin yüksük bir mizah duyguları vardı. Seka neşe olagan halleriydi.

«Nazdrave. Serefi Emine Dibi kuru» dierek ikide bir kadeh kalırıyorlardı. Ali Rafi içmiyor. Balkan Tomikle idare ediyor. Zorlaya zorluya direncini kurdular sonunda «Haşşhaşee...» diye bağrırdı. Necibe. «Sundi iki tek attın mı, her yer tekneli...» Orada bulunan herkesin birer türk söylenmesini kararlaştırıldı. Sabahattin Bayram iki sil okuyup kurtuldu. Ali Rafi yarm yamalak bir sey becerdi. Ben bizim Keskinli Hacı Taşan'dan bir türk söylenmesini kalmadı. Edebiyat öğretmeni Halli, gen yaşı ölen İl karısının sevdigi şarkıları söyleyip havayı ağırlaştırdı biraz. Sonra Cabî Süktür'dan şirler okudu.

Dinyami: «Sevdim sevdim eller alı, o da başa zor geliyor!» diyor Türkler. Kızlar güller. «Ahs! Ahs! Ahs!» diye bağırıyorlar. Hatice'ye «bülbü» dedik. Dinyamıyla ikisi karşılık bir türk söyleniyorlar:

«Kızım seni cambaza versem gider misin?» Aziz Molla'yı gösteriyorlar. Aziz molla besili, yaşı

Hatice: «Gitmeli» diyor. «Sarhoşa versem gider misin?» Ali Rafi gösteriyorlar.

Hatice bakıyor: «Gitmeli.» diyor

«Bir işçiye versem?»

«Giderim baba.» diyor, aklıslanıyor Orman çinhyar. Emekli general Boyan Mihnev pistoletini çırparak tak tak atış ediyor.

Necmiye «Ahs!» türküline başlıyor. Türkiye hepimiz katılıyorum. Sonra bir taşlama söyleyiyor.

Ardından Bulgarca bir koro:

«Hey Balkan, ne çok acı gizli

sende bizim halktan!» Savaş yılanının türküsüymüş. Emekli genera pistoletini yeniden ateşiyor. Ormanın derinlerinden yanıklar geliyor. Glindiz'in sığağında hiç eser yok. Ortalık iyice serinmiş. Ama Aziz Molla terlemi: «Zaten ben ep böyleyim.» diyor. «Yaz zamanı ep deniz boyunda olacaksan...»

Gölebine köyü Necibe, «Eece, dikkü türk, yeter artık. Kalkıp dans oynayalım!» diyor. Dansa katıldık. Seçmeli, çekmeli köy oyunları. Es es olunuyor. Erkekler kadınlar yere diz çöküp birbirlerini selâmhyorlar. Az sonra Ali Rafiyle bir köseye çekiliyoruz. Bir fıkra anlatıyor: Bir hoca tam iki sise rakı içmiş: «Ahşamdağı gitti ginal» demiş. Köylülerin dansı sürüp gidiyor. Saat sabahın üçüncü. «Görüyorsun bunları. Yarın bunlara dağ devir. En büyük zorluklara senden çok gönül gererler. Pitrak'ta Muhsinler. Mehmeti gördüm. İlk zamanlar bütün yetkiler savaş kahramanlarındaydı. Gençler sinerdi. Yaşılar birer İkler ayaklıydı, geneleri getirdik. Zor işlerimiz kolay lasti...»

Gençlik örgütü başkanı Emine: Brakın konuşmayı dansa gelin. Ali Rafi gülüp savusturuyor Emine'yi. Sabahattin Bayram ucarın arasında şirler okuyor, edebiyat üstünde konuşuyor. Sofi Denko, birkaç arkadaşıyla bir ağaçın altına çekilmiş, bekliyor. Rıza Molla'nın eşi Sabriye: «Lazım sabah bufada yapmak.» diyor. «Güç artıksa diyorum Ali Rafiye. Evet.» diyor. Ama gençlerin dansı titmek bilmiyor.

Güç beş toparlamış arabaları topluyoruz. Ağacaların arasında kaybolmuş Dulova'ya geliyoruz. Tekler teker tokaşla ayrılmış. Gençlik örgütü başkanı Emine: «Dulova'ya kışın gel kışını» diyor. Kışın Dulova daha iyi ohr. El sallıyoruz bâliburumuz. Arabalar içinde hâlâ türküler, şarkular... Ne güzel bir eğlenti yaşadığımızı düşünüyoruz. Demek dünvannı kıvılcımı kösesinde böyle törtbaşı bayındır köyler, sen satır köyler varmış diyorum içinden İnsanların mutluluğu hic de uzak gelmiyor gizlme Çalışmaya is galımla səz söylemeye türkli, soy namaya dans. Hem o kadar bol, o kadar bol ki... Köylerin kışında insan elyle büyültülmüş ormanlar da vez geceleri bir diktır.

Dulova'dan Silestre'ye men yol güzeli. Denko, ağızına bir gram içki koymadı. Ağaclıklar arasından hızla geçiyoruz. Tuna'nın özür yanlarından Dobruca ovasıın bir ucundan taptaze bir gün doğuyor. Gökylünde belli belirsiz bir çoban yıldızı. Panait Istrati'nin üzüntüsüyle tasvir ettiği eski bataklıklarda dikenli ekim blokları bellidir. Köy meyhanelerindeki bitti işçilerden eser yok. Hayat, rampası, dönemci olmayan bir rayte üstünden tath tath atıp gidiyor.

(Devam edecek)

ROGER GARAUDY

SOSYALİZM VE İSLAMIYET

Çevirenler:
DOĞAN AVCIOĞLU — E. TÜFEKÇİ

ÇIKTI

4 Lira

YON YAYINLARI: P. K. 512 — İstanbul

İstanbul Dağıtım:
Serbest Dağıtım Ortaklısı - Ankara Cad. 34 — İSTANBUL
Taşra Dağıtım:
Sabri Özakar — Vilâyet Han, İstanbul

GERÇEK YAYINEVİ UÇUNCU KITABINI SUNAR:

SOVIYETLER BİRLİĞİ İLE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER ARASINDA EKONOMİK İŞBİRLİĞİ

Ceviri: Selahattin Hilâv

Fiyatı: 5 lira

Bu kitapta, 1965 subatında Cezayir'de toplanan Asya-Afrika Ülkeleri Ekonomik Semineri'ne sunulan üç mœmlemeyi okuyacaksınız:

1. Sovyetler Birliği ile Az Gelişmiş Ülkeler Arasında Ekonomik İşbirliği, Yazar: Hindistan Enerji Bakanlarından Malawya.

2. Afrika-Asya Ülkelerinin Ekonomik Gelişmesini Ortadan Kalırmak İçin Gerekli İç ve Dış Şartlar. Yazar: Sovyet İktisatçı Solodovnikov.

3. Ulusal Kurtuluş Hareketinde Yeni Bir Aşamaya Değri. Yazar: Misir Delegasyonu.

Ayrıca, DOĞAN AVCIOĞLU, ekonomik ve politik bağımsızlığını kazanmak için Sovyetler Birliğiyle olan ticari ve ekonomik ilişkilerimizi neden geliştirmemiz gerektiğini açıklayan çok önemli bir ONSOZ yazmıştır.

İSTANBUL DAĞITIMI:
UGRAK KİTÂBEVİ
Beyaz Saray-Beyazıt

ODEMELİ İSTEDE ADRESİ:
GERÇEK YAYINEVİ
P.K. 655-İSTANBUL

NOT: Tek kitabı isteyenler, kitabı bedelinin puş olarak göndermeliidirler; tek kitaplar ödemeli gönderilmez.

Türkiye'de mülkiyet yapısı ve sosyalizmi zorunlu kılan nedenler

Prof. Dr. Cahit Tanyol

Bu yazıların amacı, Türkiye için tek çıkış yolu sosyalizm olduğunu ispatlamak değildir. Biz is-tesek de, istemesek de, eğer Türk milletinin yaşaması mukadderse, tarihin doğal akışının bizi niçin sosyalizme ittiğidir. Bir burada olayları sosyalizm açısından zorluyoruz. Olayların bizi hangi yöne ittiğini ve bunun nedenleri-ni belirtmeye çalışacağım.

Once sosyalizmin ülkesi nedir, sorusuna kısaca dokunalım. Bu- nu su üç noktada paylaşabiliriz:

- Sosyalizm insanların insan tarafından sömürülmemesine ve so- yulmasına karşıdır.

2 - Toplumun mutluluğu, bi- reylerin ve belli bir azınlığın mut- luluğu üstündedir. Bunu gerçekleştirmek sosyalist ahlâkin ana ü- lüksidir.

3 - İnsan emeğinin herhangi bir mutlu azınlık tarafından sö- mürülmesi kadar, işletilmemesi de suçtur. İslamiyyette olduğu gibi, çalışmak ibadettir, tembellik ayıptır.

Bu ülkenin gerçekleşmesinde diller, ahiâk kuralları ve namus. İtibâr bütün insanların bireyler. A- cık olarak hic kimse, insanın in- sanı sömürmesinin iyî bir sey ol- duğunu savunmaya cesaret ede- mez. Fakat bu durum, bir kism insanların sömürülüğü soyguncu ve vurguncu olmasının önememisti. Sınıfların varlığı, sömürmenin kavnağını teşkil eder. Hâkim si- niflar, sıvış ototreyi de le ge- cirebilir ve kendi sınıf çıkarlarına öze bir düzen sağlarlar. Bütün insanlar ve sınıflar ahlâklı, erdemli, başkalarının emeğine saygı ol- mayan bilseferdir, vervilinden köftü- lüklerin varlığı gereksiz olurdu. O zaman ne kanuna, ne ahlâk ku- rallarına ve ne de devlete ihtiyac duvandır.

Oyle iken sosyalizme karşı du- yulan ve görülen bu düşmanlı- ğının ve onu her türlü din ve ah- lâk kurallarına aykırı dire pro- paganda etmenin sebebi ne?

Sosyalizmin, yukarıda saydi- mız üç prensip dışında bir ülkesi yoktur. Daha kisa bir deyimle o, adaleta uygun olanı gerçekleştirmek ister. Hattâ adaletin olduğunu yerde özgürlük kavramı hic ni- anlam taşımaz. Bu bakımdan ge- rek eski Yunan düşüncesinde ve gerek İslâmîette özgürlük kav- ramı yoktur. Özgürlük Allah'ın mutlak idaresi ilekulun elzî irâdesi arasında metafizik bir ba- lgâti olarak düzeltilebilmiştir.

Kimse adaleta açıkça düşmanlık yapamaz; ahlâklı savun- maya cesaret edemez. Sosyalizm ise, adalet ve eşitliğidir. Sosyalizm, her türlü eşitsizliği kesinlikle ka- dirmäßigâr yönlendir.

İnsanlar adaleta karşı koymaz ama iftira edebilir. Mutlu azınlık, kapitalist sistem, sömürgeci dün- ya görüşü adalete doğrudan doğ- ruya karşı gelmenin güç olduğunu bildikleri için, kendi çıkar- rına zarar verdiği ölçüde sosyalizme iftira etmeleridir. Eğer bir kimse karşısına çıkar da, in- sanın insanı sömürmesi doğrudur, bir azınlığın mutluluğu toplumun mutluluğu üstündedir der ve bu- num ahlâk ve adalet kurallarına uygunluğunun ispatlaşırsa, o zaman sosyalizmin adalet ilkesinin düş- manı olduğunu her namusu insan kabul etmek zorundadır. Bunu ispatlamazlar. Bunu ispatlamak için bir takım mantık delillerine başvuracak olsalar ahlâkin dışına diserler.

Kimse ahlâkin dışına düşmek istemez. O zaman bu soyguncu ve egoist insan topluluğunun elinde tek silâh kalıvar: İftira, şantaj. Bu gibililerin servet ellerinde olduğunu kudret de ellerinde ola- şından zulüm ve tehdit silâhlârı alabildiğine işler. Kendilerini an-

cak kendi sınıf ve zümre çıkarla- rını ayakta tutacak kanunlarla a- yaktâ tutabılırlar. Dini duyguları ne sömürme ve ne de sınıf çatış- ması ortadan kalkmış değildir. Sadece bir sınıfın mutlak hâki- miyeti yerine, bir cins sınıflar muvâzenesi dayanan bir demokra- si ortaya çıkmıştır. Sınıf mü- cadelesi, çok partili politika çekişmelerinde karşılıklı bir kon- trol mekanizması, hâline getiril- misidir.

Batı demokrasileri kendi ülke- lerinin dışında sayısız ham madde kaynaklarına sahip olmuşlar, üretim fazlağını endüstri ve ekonomi alanında geri kalmış ül- kelerdeki pazarlarda satarak, bun- dan işçi ücretlerine, işçi refahına da pay çıkarmışlardır. Böylece batıda sosyalizm, fakir ülkelerin sârtından sosyal adalet'i gerçekleştirmeye anlamusma gelmeye başla- mistır.

Atalarımız «Güneş balâcıkla si- vanmaz» derler. Gün gelecek si- vanmayıca. Atalarımız «Doğru söyleyen dokuz köyden kovar- lar demis, gün gelecek kovul- yacak ve karamsar atasözü kendi- kendisini unutacak.

Çağımızda sosyalizm bellî bir toplum yapısına öze bir sey de- gildir. O artık her toplumda uygulanabilir. Sosyalizm bellî bir toplumun kalıpları içinde düşün- mek, her toplumu kâplara uydurmamak bizi fanatizme ve bir çeşit sol nurculuğa götürür. Sosyalist metod, bütîn insan top- lumlarında uygulanabilir. Uretim tekniklerindeki büyük gelişime, çağımızda bunu mümkün kılmuştur.

Akılla söyle bir soru gelir: Sos- valizmin ülkesi adalettir de ve bu da ispatlanmıştır da neden hâlâ bir kism insanlar onun üs- tene yürüme direnirler? Neden adı kötüye çikmış, neden kor- kunç bir umaci hâline getirilmiş? Elbette çikar bozulanlar için o bir umacıdır.

Adalet kavramının ortaya çı- kığı her çağda sosyalist fikirler var- di. İnsan sefaletinin dayanılmaz- hale geldiği her yerde, viedan- ve namusu insanlar sosyalizmi savunmuşlardır. Fakat bir çikar yol bulamamışlardır. Bir kism diller, ahiâk öğretile zâlimi ve sömürleciyi ortadan kaldırırmak istemiş, olmamış; devlet öğretile, vaazları kurulamaz. Sosyalizm kuralı için devletin an- tak sosyalist esaslarla kurulmasa- gerekir. Bu da yetmez, Haksızlı- ûn ve sömürmenin ispatları gereklidir. Bun diller yapamamış. Adâlet kendisine ülki yapan Is- âmiyet bile sınıflaşmaya engel ol- mok ve kudretin kavnağı olan ser- vet birikmesini, önlemek için huk- kuki bir takım prensipler koy- mus, bu da yetmemis. Allah, on- tari cehennem azabıyla korkut- mus... Fakat bu, servet birikme- sini önlemedi. Ganimete daya- nan adalet ilkesiyle emege daya- nan adalet ilkesi arasında İslâmî- yet kesin bir ayrim yapmıştır.

OSMANI TURK TOPLUMUNDA MÜLKIYET

Fakat İslâmîyetin servet birik- mesini önleme ve sınıflar bir devlet ülkesi, onu devlet felsefesi- si bakımından çok iher bir asa- maya getirdiği de inkâr edilemez.

Sınıf devleti olmayanca adaleti gerçekleştirmek, sosyalist pren- sipleri uygulamak bugün artık güç bir sey olmaktadır çıkmıştır. Sosyalist devlet ülkesi adeta ol- duğuna göre, onun amacı sınıflar bir toplumu gerçekleştirmektir. Bir topluma politik hâkimiyet sosyal sınıflar esasına davâniyor- sa orada eallen sınıf ile ezen sınıf arasında bir çatışma olacaktır. Batı toplumlari, ezen sınıfı ezi- len sınıf arasındaki çatışmayı yü- musatnak ve sınıf mücadeleini kanlı bir kavgaya sürüklendirmekten korumak için çeşitli tâvizler vermiştir. Bu durum, birçoklar- da batıda artık sosyalizmin eski hayecanını yitirdiği sanımızı yas- termektedir.

Nitekim batılaşma hareketine yonelidigimiz tarihten bu yana en- düstrieşmenin bu yükünlü dâma devlet omuzlarına almıştır. Ulke- misde kurulan ilk fabrikaların hep devlet teşebbüsüyle olması bunun tipik delillidir. Sayilar ke- sin olarak bilinmemekle beraber, 1835 yıldan 1856 yâhna kadar kurulan bütün fabrikalar ya dev- let eliyle, yahut da yabancılar tarafından kurulmuştur. Vesikalarda karşımıza özel tesebbüs adıyla çıkarılan fabrikaların hemen hepsi yabancılar tarafından işletil- mektedir.

Türkiye'de daima ilk atılım, ilk teşebbüs devletin eliyle yapılmış- tir. Bu da Osmanlı devlet gel- neklerine, mülkiyet anlayışına, ve halkın buna yatkınlığına uygun düşmektedir.

Osmanlı Türk devletinde esas olan özel mülkiyet değil, kamu mülkiyetidir. Bunun aksini savun- mak târihin gerçeklerini inkâr et- mek olur.

Batıda özel mülkiyetin gelişme- si devletin yepeni bir güç kazan- masına sebep olmuştur. Bize ise bu, devletin çöküşünün alâmetidir (1). Osmanlı devleti ekono- mik ve politik güçleni yitirdikçe devlete alt topraklar yaşıma edil- misdir. Batıda özel mülkiyeti do- kunulması gasp sayıldığı halde, Osmanlı - Türk toplumunda dev- let mülkiyinin üzerinde oturanlarla gâsipli gözyle bakılmıştır. Hâlâ da hazinenin malî çetili yollardan ele geçirilere iyi gözle bakılmaz.

Türkiyede de aydınların ve sos- yalistlerin önemli bir kısmı sos- yal adalet kavramını, sınıf genis- sömürge, pazarlarımızı varmış da bundan işçîye pay çıkarmamıştır. Üretim min olmazı yerde sosyal adalet- siye konulmuştur. Bu olsa olsa dışardan borç alınan paraların adalette bölüştürmesi anlamusma gel- lir. Türk devleti sosyalizmin hedefi mevcut bir yağınam ortaklık de- gil, insan gücünü ve ülkenin yer- altı ve yerüstü kaynaklarını aza- mi rozmâna ullaştırmanın çatı- yoludur.

Türkiyede sosyalizmin ülkesi, insanı ve toprağı kurtarmaktır. Bu bakımdan batı toplumlarının dertleri, dâvâları ve devâları bî- zimkinden tamamıyla ayrıdır. Ne- deniyle dârdında devâ olur, ne de dâvâları konumuzu çözümler. Onlar için sosyalist de- mokrasîvi kuvvet, gereksiz gör- lebilir. Bize ise bu bir ölüm ka- um soronudur. Onlar sosyalist devlete geçişte çok daha şiddetli direnmelerle karşılaşacaklardır. Bir ise gerek devlet geleneğimizin özeli- gidiye devlet mîri vanî devlete aittir. Taraların hakîkî sahibi devletti. Toprak elinde bulunduran ve kendisi bizzat ekip bîcen çiftçî halk, İster Müslüman, İster Hristiyan olsun kıraci savılmaktayıd. Su hâde kıraci (köylü) ektî tar- lanın içarı sahibine (Devlete) ödemek mecburiyetinde id (2).

Köylü devlet mülkiyinde sadec- e bir kıraci id. Devletle arasında toprakın cinsine, verim, giçilme göre, hukuki esaslara bağılmış bir mukavele vardır. Bu mukavele ile devlet, gelir kaynaklarının miktarını jespit eder ve kendisine bir cesit bîcîe yapmış olurdu. Bütçenin en sahâm gelirini top- rak temin ederdi.

Devlet toprânda köylüler yal- nızcası toprak sahibi bırakılmış ve bunu karsılıkında hazineye bir kismi nakdi (para), bir kismi ay- ni (ürün) olmak üzere iki tîrîfî vergi ödemeye yükümlü kabul e- dildi.

Prof. Mustafa Akdag (Türkiyeyi- nin İktisadi ve İctimal Târihi) adlı eserinde bu mülkiyet mîna- setini şu şekilde anlatır:

«Köylü devletten istediği kadar toprak da kırâlavamazdı. Alacağı ve işleyecegi toprak miktarı sınırlı id. Toprakın geriye kalanı bir 80-100 dönümlik çiftlikler ha- lindedir. Her köylü adesinin elinde ancak bir veya iki çiftlikten çok toprak bulunamazdı.

Toprağın mülkiyeti devlette ve tasarrufu da çiftçinin elinde ol- duğu için, Osmanlı İmparatorlu- gunda toprak alım satımı yoktu. Bunun yerine arzu edenin kendisine ait tasarruf hakkını (Devlet razi olmak şartıyla) devretme hakkı vardı. Devlet dahi köylü, nîn içarında bulunan araziyi is- tediği zaman almayıcağı için o da satamazdı. Ancak çiftçi elindeki toprak mazeretsiz alarak, ke- sintisiz üç sene boş bırakırsa, ta- sarruf hakkını kaybediyor ve o zaman devlet bu gibi yerlerin ta- sarrufunu başka İhtiyaç olanlara devrediyordu.

Köylü erkek evlât bırakmadan ölümlü takdirde, tarlalar tasarru- fundan kurtulmaka olup, müzâ- yede (arttırma) yoluyla yeniden bir başkasının içar ve tasarrufuna veriliyordu.

Eğer ölenin kız evlîdi varsa tar- laları tercihan ona bırakıyordu. İcerâ köylîye râyet deniyordu. Schirde oturan ve her nasilsa koydeki bir çiftliğin tasarrufunu ele geçirerek ziraat yapınan kim- se râyet sayılmıyordu.» (3)

Her ne kadar Osmanlı İmpar- torluğunun gelişmesyle fethedil- mis ülkelere sosyal ve ekonomik kuruluşları da gözünde bul- duran bazı değişimlere rastla- nırsı da bu, devletin temelinde kamu mülkiyetinin esas prensip olduğu gerçeğini ortadan kaldır- maz.

Biz burada, üretimi yapan kira- ci köylü ile mal sahibi olan dev- let arasındaki münasebetler üz- rende darduk, ayrıca toprakların çetili türden çiftlikler halinde devlet organizasyonuna göre a- yarlanmasıını açıklamak istedik. (4)

Bizim için burada önemli olan nokta şudur: Batı toplumlarında mülkiyetin kutsallığı özel mülkiyetin hesabına olduğu halde, bizde bu kutsallık din ve devlet hesabi- nadır.

Halbuki batı ile temas sonucu Türkiye'de endüstri kurulmaya başladığında zaman bu endüstriyi devlet kurmuş ve kendisi işlet- miştir. Yani ne kiraya vermiş ve ne de özel teşebbüs vermemi ak- lından geçmemiştir.

Türkiyede endüstri daha ilk an- da leir devlet endüstrisi olarak doğmuş ve bu kendiliğinden çâ- lişanla çalıştırıcı, mülk sahibi o- lanla İşçiyi devlet sektörünün bir unsuru haline getirmiştir. Buna- rin yapılması sosyalist bir dâ- şînce değil, devletin yapısı zo- runlu kılmıştır.

Devlet işletmelerini ve hazine milâklerini özel teşebbüs devret- mek isteyenlerin aklına sadece şâşmak gerekir.

(1) Bak: Prof. Omer Lütâfî Bar- kan: İslâm Ansiklopedisi (Çiftçîlik maddesi) ve Türk Toprak Hu- kuku Târihinde Tanzimat (Tanzimat 1942).

(2) Prof. Mustafa Akdag: Tür- kiyeyi İktisadi ve İctimal Târihi, sahife 427 - 428.

(3) Prof. Mustafa Akdag, adı geçen eser S. 429 - 430.

(4) Bu hususta bilgi almak is- teynelerin aşağıdaki eserlere ve etüdlerle mîracat etmelerini tav- sîye ederiz:

Prof. Omer Lütâfî Barkan: Is- lâm Ansiklopedisi, «Çiftçilik» mad- desi ve Türk Toprak Hukuku Ta- rihinde Tanzimat (Tanzimat 1940) Osmanî İmparatorluğunda Ziral Ekonominin Hukuki ve Mali Esas-ları, 1942.

RIFAT ILGAZ'ın

Sosyal mizah türünde son eseri:

GEÇMİŞE MAZİ

Turhan Selçuk'un nefis bir ofset kapağı içinde

Fiyat: 6 Lira

Dâğıtım: UGRAK KİTÂBEVİ — Beyazsaray, Beyazıt
FAHİR ONGER YAYINLARI — P. K. 918 İST.

(YON — 124)

ARİSTOKRAT DEVLET OKULLARI

olmayan okul adı altında kuruluş da vardır!

Okulun her sınıfındaki sınıfları ile o daldaki öğrenci sayıları ve sınıfı eğitimlerinde bu öğrencilere rehberlik eden öğretmen sayısının, aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

Sınıflar	Küçük işleri	Aşasız işleri	Sıhhi Tesisat işleri	Tencere işleri	Demir işleri	Fevyeci	Ovaççı	Odağı	Şube	Tescil işleri	Makam işleri	Toplam			Her Atölyedeki
												Ders sayısı	Ogrenci sayısı	Oğrenmenin durağı	
1 Brans mevdu	9 10	3 2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	27	109	12	9
1 Brans mevdu	1 1	1 1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	5	5	1	9
2 Brans mevdu	15 16	4 5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	44	10	1	10
3 Brans mevdu	1 1	1 1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	2	5
3 Brans mevdu	18 19	6 5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	47	13	2	6.5
4 Brans mevdu	1 1	1 1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	2	5
4 Brans mevdu	97 98	— 11	11 12	—	—	—	—	—	—	—	—	27	14	6	1.5
5 Brans mevdu	8 6	— 1	1 1	1	—	—	—	—	—	—	—	17	37	5	5.5
5 Brans mevdu	— —	— —	52 48	20	2 17	139	—	—	—	—	—	139	1530	37	6.4
5 Brans mevdu	— —	— —	6 3	2	1	1	—	—	—	—	—	13	—	—	—
5 Öğretmen mevdu	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	—	—	—	—
5 Öğretmen mevdu	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	—	—	—	—

Okulun 1, 2 ve 3. sınıfları ortakta denktir. Yalnız 10 saat iş bilgisi dersi görevlendirilir. Bu haftada 10 saatlik iş bilgisi dersi ayrıca her sınıfta beş ayrılarak, haftada 30 saat olmasa gerekken ders 150 saatte gerçekleştirilecektir. Bir atölyede 2-3 öğrenci ve bir öğretmen. Acaba bu öğrencilerin daha iyi yetişmesine mi yarar, yoksa sağladıkları başka seyir mi vardır? Acaba yetkililer kaç öğrenci için bir sanat dahı açıqlamış veya kaç öğrenciye atölyede bir öğretmen verilebileceğini mi bilmek istiyor? 439 Sayılı Kanunun açıklamasını yapan 14.1964 gün ve 206.U/3621 sayılı genelisini buluya da onu çeken Genel Müdürlük'e dikkate alınmıyor?

Tanım iş bilgisi dersi için bir işçilik hizmeti yapılır. Haftada 30 saat olmasa dörtgen iş bilgisi 130 saat olur. Amortisman, 4 liralık 400 lira, 1000 lira, 2000 lira, 3000 lira, 4000 lira, 5000 lira, 6000 lira, 7000 lira, 8000 lira, 9000 lira, 10000 lira, 11000 lira, 12000 lira, 13000 lira, 14000 lira, 15000 lira, 16000 lira, 17000 lira, 18000 lira, 19000 lira, 20000 lira, 21000 lira, 22000 lira, 23000 lira, 24000 lira, 25000 lira, 26000 lira, 27000 lira, 28000 lira, 29000 lira, 30000 lira, 31000 lira, 32000 lira, 33000 lira, 34000 lira, 35000 lira, 36000 lira, 37000 lira, 38000 lira, 39000 lira, 40000 lira, 41000 lira, 42000 lira, 43000 lira, 44000 lira, 45000 lira, 46000 lira, 47000 lira, 48000 lira, 49000 lira, 50000 lira, 51000 lira, 52000 lira, 53000 lira, 54000 lira, 55000 lira, 56000 lira, 57000 lira, 58000 lira, 59000 lira, 60000 lira, 61000 lira, 62000 lira, 63000 lira, 64000 lira, 65000 lira, 66000 lira, 67000 lira, 68000 lira, 69000 lira, 70000 lira, 71000 lira, 72000 lira, 73000 lira, 74000 lira, 75000 lira, 76000 lira, 77000 lira, 78000 lira, 79000 lira, 80000 lira, 81000 lira, 82000 lira, 83000 lira, 84000 lira, 85000 lira, 86000 lira, 87000 lira, 88000 lira, 89000 lira, 90000 lira, 91000 lira, 92000 lira, 93000 lira, 94000 lira, 95000 lira, 96000 lira, 97000 lira, 98000 lira, 99000 lira, 100000 lira, 101000 lira, 102000 lira, 103000 lira, 104000 lira, 105000 lira, 106000 lira, 107000 lira, 108000 lira, 109000 lira, 110000 lira, 111000 lira, 112000 lira, 113000 lira, 114000 lira, 115000 lira, 116000 lira, 117000 lira, 118000 lira, 119000 lira, 120000 lira, 121000 lira, 122000 lira, 123000 lira, 124000 lira, 125000 lira, 126000 lira, 127000 lira, 128000 lira, 129000 lira, 130000 lira, 131000 lira, 132000 lira, 133000 lira, 134000 lira, 135000 lira, 136000 lira, 137000 lira, 138000 lira, 139000 lira, 140000 lira, 141000 lira, 142000 lira, 143000 lira, 144000 lira, 145000 lira, 146000 lira, 147000 lira, 148000 lira, 149000 lira, 150000 lira, 151000 lira, 152000 lira, 153000 lira, 154000 lira, 155000 lira, 156000 lira, 157000 lira, 158000 lira, 159000 lira, 160000 lira, 161000 lira, 162000 lira, 163000 lira, 164000 lira, 165000 lira, 166000 lira, 167000 lira, 168000 lira, 169000 lira, 170000 lira, 171000 lira, 172000 lira, 173000 lira, 174000 lira, 175000 lira, 176000 lira, 177000 lira, 178000 lira, 179000 lira, 180000 lira, 181000 lira, 182000 lira, 183000 lira, 184000 lira, 185000 lira, 186000 lira, 187000 lira, 188000 lira, 189000 lira, 190000 lira, 191000 lira, 192000 lira, 193000 lira, 194000 lira, 195000 lira, 196000 lira, 197000 lira, 198000 lira, 199000 lira, 200000 lira, 201000 lira, 202000 lira, 203000 lira, 204000 lira, 205000 lira, 206000 lira, 207000 lira, 208000 lira, 209000 lira, 210000 lira, 211000 lira, 212000 lira, 213000 lira, 214000 lira, 215000 lira, 216000 lira, 217000 lira, 218000 lira, 219000 lira, 220000 lira, 221000 lira, 222000 lira, 223000 lira, 224000 lira, 225000 lira, 226000 lira, 227000 lira, 228000 lira, 229000 lira, 230000 lira, 231000 lira, 232000 lira, 233000 lira, 234000 lira, 235000 lira, 236000 lira, 237000 lira, 238000 lira, 239000 lira, 240000 lira, 241000 lira, 242000 lira, 243000 lira, 244000 lira, 245000 lira, 246000 lira, 247000 lira, 248000 lira, 249000 lira, 250000 lira, 251000 lira, 252000 lira, 253000 lira, 254000 lira, 255000 lira, 256000 lira, 257000 lira, 258000 lira, 259000 lira, 260000 lira, 261000 lira, 262000 lira, 263000 lira, 264000 lira, 265000 lira, 266000 lira, 267000 lira, 268000 lira, 269000 lira, 270000 lira, 271000 lira, 272000 lira, 273000 lira, 274000 lira, 275000 lira, 276000 lira, 277000 lira, 278000 lira, 279000 lira, 280000 lira, 281000 lira, 282000 lira, 283000 lira, 284000 lira, 285000 lira, 286000 lira, 287000 lira, 288000 lira, 289000 lira, 290000 lira, 291000 lira, 292000 lira, 293000 lira, 294000 lira, 295000 lira, 296000 lira, 297000 lira, 298000 lira, 299000 lira, 300000 lira, 301000 lira, 302000 lira, 303000 lira, 304000 lira, 305000 lira, 306000 lira, 307000 lira, 308000 lira, 309000 lira, 310000 lira, 311000 lira, 312000 lira, 313000 lira, 314000 lira, 315000 lira, 316000 lira, 317000 lira, 318000 lira, 319000 lira, 320000 lira, 321000 lira, 322000 lira, 323000 lira, 324000 lira, 325000 lira, 326000 lira, 327000 lira, 328000 lira, 329000 lira, 330000 lira, 331000 lira, 332000 lira, 333000 lira, 334000 lira, 335000 lira, 336000 lira, 337000 lira, 338000 lira, 339000 lira, 340000 lira, 341000 lira, 342000 lira, 343000 lira, 344000 lira, 345000 lira, 346000 lira, 347000 lira, 348000 lira, 349000 lira, 350000 lira, 351000 lira, 352000 lira, 353000 lira, 354000 lira, 355000 lira, 356000 lira, 357000 lira, 358000 lira, 359000 lira, 360000 lira, 361000 lira, 362000 lira, 363000 lira, 364000 lira, 365000 lira, 366000 lira, 367000 lira, 368000 lira, 369000 lira, 370000 lira, 371000 lira, 372000 lira, 373000 lira, 374000 lira, 375000 lira, 376000 lira, 377000 lira, 378000 lira, 379000 lira, 380000 lira, 381000 lira, 382000 lira, 383000 lira, 384000 lira, 385000 lira, 386000 lira, 387000 lira, 388000 lira, 389000 lira, 390000 lira, 391000 lira, 392000 lira, 393000 lira, 394000 lira, 395000 lira, 396000 lira, 397000 lira, 398000 lira, 399000 lira, 400000 lira, 401000 lira, 402000 lira, 403000 lira, 404000 lira, 405000 lira, 406000 lira, 407000 lira, 408000 lira, 409000 lira, 410000 lira, 411000 lira, 412000 lira, 413000 lira, 414000 lira, 415000 lira, 416000 lira, 417000 lira, 418000 lira, 419000 lira, 420000 lira, 421000 lira, 422000 lira, 423000 lira, 424000 lira, 425000 lira, 426000 lira, 427000 lira, 428000 lira, 429000 lira, 430000 lira, 431000 lira, 432000 lira, 433000 lira, 434000 lira, 435000 lira, 436000 lira, 437000 lira, 438000 lira, 439000 lira, 440000 lira, 441000 lira, 442000 lira, 443000 lira, 444000 lira, 445000 lira, 446000 lira, 447000 lira, 448000 lira, 449000 lira, 450000 lira, 451000 lira, 452000 lira, 453000 lira, 454000 lira, 455000 lira, 456000 lira, 457000 lira, 458000 lira, 459000 lira, 460000 lira, 461000 lira, 462000 lira, 463000 lira, 464000 lira, 465000 lira, 466000 lira, 467000 lira, 468000 lira, 469000 lira, 470000 lira, 471000 lira, 472000 lira, 473000 lira, 474000 lira, 475000 lira, 476000 lira, 477000 lira, 478000 lira, 479000 lira, 480000 lira, 481000 lira, 482000 lira, 483000 lira, 484000 lira, 485000 lira, 486000 lira, 487000 lira, 488000 lira, 489000 lira, 490000 lira, 491000 lira, 492000 lira, 493000 lira, 494000 lira, 495000 lira, 496000 lira, 497000 lira, 498000 lira, 499000 lira, 500000 lira, 501000 lira, 502000 lira, 503000 lira, 504000 lira, 505000 lira, 506000 lira, 507000 lira, 508000 lira, 509000 lira, 510000 lira, 511

Halkçılık Açısından Dil Devrimi: II

DİL DEVRİMİ... VE SONRASI

Cevdet Kudret

Siyaset alanında, «halkın halk tarafından halk için yönetilmesi» diye tanımış olan «halkçılık» ilkesi, memleketimizde ilk olarak Kuruluş Savaşı sırasında, Atatürk'ün öncülüğyle benimsenmiş, o yillardan bu yana çatılarla bütün Anayasalarımızda bu ilke «Eğemenlik kayıtsız şartlı ulusundur» maddesiyle dile getirilmişdir. Atatürk, tâ 1921 deki Meclis konuşmalarından 1927 deki büyük Nutuk'una kadar, «halk hukümeti ve «halk devleti» deyimleri, ni sıklıkla kullanmıştır.

Geniş anlamıyla «halk yararına çalışmak» olan «halkçılık» harket, dil işlerinde çok daha eski tarihlere kadar çatılarla Sözelimi, tâ XV. yüzyıl başlarında, Merviye Ahmed adlı bir yazar, Farsça dan çevirdiği Kaabüsname'de söylemektedir:

Bir sırde bir sözün ki manasın şerhini (açıklamasını) sen bilesin ve ayruk (başka) kişi bilmeye, onun gibi sözü söyleme. Zira silki halk için eyitler (söyler), kendi kendileri için eyitmezler.

«Halk için eyitmek (söylemek)» sözünün altında, «halk yararına söylemek» düşüncesi yatkınlıdır. Ne var ki, Arap ve Fars kultürüyle gözlerin kamışı o çağlarda, bu yoldaki çabalar pek etkili olmamıştır.

Ancak, Tanzimat'tan sonra, memleketimizde çıkmaya başlayan ilk gazetelerde birlikte, «halkın anlayacağı dille yazmak» düşüncesi de kendini ister istemez kabul etmiştir. Çunki gazete, el yazması kitap gibi, ancak para olan aydınlarla seslenmeye yetinememişti, siltüm sağlamak için geniş halk topluluklarına seslenmek zorunda idi. Dillin, sözcükler le oynamanın bir çeşit oyunu olmadığı, «âf söyleyecék adamın söyleyişini karşısındaki adama anlatılmasına vasita olan şey» (Ahmet Mithat 1871) olduğu artık anlaşılmıştır.

Memleketimizde çatıları ilk özel gazete Tercümanı Ahvâl'in birinci sayısında Sinası söyle yazıyordu:

...Bütün halkın kolaylıkla anlayabileceği yolda isbu gazeteyi kaleme almak gereklî görüldüğü dahl, yer gelmişken şimdiden hatırlatılsın. (Tercümanı Ahvâl, 1860).

O dönemde çıkan gazete ve dergilerin coğunda bu görüş tekrarlanmıştır.

Herkesin anlayacağı yolda, tüm ipleri kolay olmak üzere... (Münif Paşa: Mecmuâ-i Fünûn, 1862)

(Muhibbî gazetesel) açıklaması uygun olan her şeyi, İstanbulda kullanılan günlük dili ile, yan herkesin anlayabileceği anlatımla yazacaktır. (Ali Suavi: Muhibbî, 1867).

Ey muharrir beyler, efendiler! Siz de halkın anlayacağı dili üzerine ürünleriniz dârakeçebâbâyınız, (Terakki gazetesi, 1868).

...Yazılan gazetelerin nasıl lâkırdı söyleyorsak söylece yazışır gazetelerde ne istenildiğinin berkesine anlatıltı... (Ahmet Mithat: Basiret, 1871)

«Afâk» adlı su dergisi elimizden geldiği kadar kamuya hizmet etmek için kuruyoruz. Kullanacağımız dil, zamanın dil olacak. (Muallim Naci: Afâk, 1884)

1911 yılına kadar süren bu dönemde, dil işini en bilimsel yoldan ele alan Şemsettin Sami, üç dilden birleşik olan yazı dili için, «Türk'e okusak anlamaz Arap'a okusak anlamaz, Acem'e okusak anlamaz. Oylese bu dil ne diller?» (1897) der; dünyada, konuşma dili ayrı, yazı dili ayrı olsun bizden başka bir ulus bulunmadığını, dilimizi düzeltmek için, yapma bir dil olası yazı dilini bırakıp konuşma dilini yazı dili hâline getirmemiz ve Türkçede karşılığı olan yabancı sözcükleri yabancı dil kuralarını atmadan,

gerekten (1898) ileriye sürer.

Gazete yazılarında «büttün halkın kolaylıkla anlayabileceğini bir dil» kullanılması hoşgörülükle karşılanmışsa da, bunun edebiyatta da uygulanmasının istenmesi, sert tepkilere yol açmıştır. Bu konuda üç ayrı yazardan aldığımız şu üç örnek, o devirdeki görüşleri özetlemektedir:

Hem Arapça ve Farsça tamamların söyleşindeki güzel Türkçeye sözcüklerde bulunamaz. Mehtaph bir geceyi anlatan bir salır, aya seslenerek, meselâ «Ey peri-l xerrî bâb-leyâ!» derse, bu «Ey gecelerin yıldızlı kanadı peri!» demektan elbette daha kulak okşayıp, daha anlamlı gelir. (Mîstecâbî zâde İsmet, 1896)

Acemîrin, Arapların edatlarını almıştır; bunlar dille söyle yapmışlardır, ayrılmaz parçası olmuş: bunları söküme kalkısmak, ażżumün dîsleri sökmek gibi tehlîkeli bir lîstir. (Halit Ziya, 1899)

«Su» için yalnız bir sözcük kullanmak, «âti» var diye «istikbâl» kullanmak dillere ötesidir, yoksunlaştırır. (Tevfîk Fikret, 1899).

Türkçede karşılığı bulunan yabancı sözcükler yâbancı dil kuralarının atılması ve konuşma dilinin yazı dili haline getirilmesi işi, ancak 1911 den sonra. Omer Seyfettin'le Ziya Gökâlp'ın caba-

riyle gerçekleştirmiştir. Böylece, 1911 ile 1932 arasındaki bu dönemde, gazete yazılarından başka edebiyat türlerinden de dili bakımdan halk vararına bir gelişime görülmüştür. Ne var ki, bu gelişmede, sınırlı bir «sadeleşme» ile yetinmiş, Türkçede karşılığı bulunuşlu için kullanılmak zorunlu kahraman yâbancı sözcüklerle dâhil olmalıdır.

Zâviyetâni mîtehâdîletâni dâhilâtân: iç ters açılar. Zât-ül-îkahâ İzzâzâhîre: çiçekli bitkiler. Zât-ül-ercüll ül-kesire: çok ayaklar. Dâssâni zâ-selâset-ül-serâfe: üçlü kapak. Azmî terkova: köprücük kemâzi. Emâyi râlikâ: ince barsaklar Silsile-i cibâl: sıradagliar, vb.

Devrim, kısa bir süre içinde kendisini üyesine kabul etti. 1911'de Cumhuriyetten önceki dönemde dillin sadeleşmesine dahi karşı koymam, yâbancı sözcük ve kuralların dilden süküllün atılması «âżżumün dîsleri sökmek gibi tehlîkeli bir iş» dîve görür Halit Ziya bîle, başka eserlerini elinden geldiğinde sadelestirmiştir, «âf-î bi-intihâyi sîvâh», «bir mehdî-î gasy-âver-i hulyâ», «âlgâhi-nâiceff î milîncide hâdâret-i mütemevvîcîyelâ» vb. gibi sözcüklerini «sonsuz karanlıklarla dolu bir ufuk», «hulyâ ile uyusutucu bir beşik», «boş ve dotsus bir gözle, dalgalanan yesilikler...» kılığına sokmuş; hattâ, dâha da ileriye giderek, devrimin başlamasından birkaç yıl sonra yayılmıştı anılarının bir yerinde manâ yerine anlam sözcüligini kullanmıştır.

Kelimem tam anlamında, her makale elenerek... (Kırk yıl, 936, c. IV, S. 93)

Anlam sözcüligini Halit Ziya'nın dahi kabul edip kullanması olayını değerlendirdi, bunu, dili devriminin «halkçılık» ilkesine bağlamak yerinde olur. Karşılıklı olarak hem de halk arasında hemen tutunup yayılan sözcükleri incelediğimizde, bunların ne anlamına geldiklerinin bir bakışta anlaşılır sözcükler olduğunu görüyoruz. Bir sözcüğün herkesçe «anlaşılabilir» olması, halkın bildiği eker ve köklerle kurulmuş olmasına bağlıdır. Ziya Gökâlp, bu konuda «Lâkin söz yaramadık, Atâlik, konuya bir devlet işi olarak el alınsın; Türkçenin «yâbancı diller boyunduruğundan kurtarılmış» halka yararlı hale getirilmesinin tek elden ve belki bir plan içinde yürüttümesini sağlayarak 1911 Târikâ Tetkîk Cemiyeti'ni kurmuştur» (12.7.1932); böylece, «Dil Devrimi» ni başlatmıştır. Bu «Cemiyet», birkaç yıl sonra, «Türk Dil Kurumu» adını almıştır. (Ağustos 1936).

Türkçede karşılığı bulumayan yâbancı sözcüklerin yerine konmak fizre türetilen bir çok sözcükler hızla tutunmuş, vazifelerde kullanılmıştır.

Anlam (mâna), akım (cereyan), azınlık (akalliyet), coğunluk (ekseriyet), basm (matbuat), başarı (muvaffakiyet), bayazaar (ser muharrir), bölge (muntaka), dergî (mecmuâ), devrim (inkılâp) eşit (mîsâvi) vb.

Gene de dil üzerindeki çalışmalar böyle olumlu sonuçlar vermemeye başladıkları sonra, 1936 yılında terimler işi ele alınmış; ertesi yıl

HALK

Halkın azımlı aldatusınız
Her zaman,
Halkın çoğunluğunu aldatusınız
Zaman zaman,
Ama halkın timünü?
Hiç bir zaman,
Hiç bir zaman,

Cahit Irgat

Ciltli, sömizli, 10 lira.
Bir başka gazetede de söyle bir ilân okudum:

Bilmem ne pavyonunda her akşam beynimli vedet dansöz lanca...

İste böyle! Bizler artık «sömizli» kitap okuyor, «wagon» ile geziyor, «restoran» da yemek yiyor, «kuaför» de saçınızı keşteriliyor, geceleri «vedet dansöz» seyrediyor, «sal manje» ile yerde oturuyor.

Reçai-zade Ekrem'in Araba Sevdası adlı romanı bir Bîhrûz Bey vardır. O zamanın moda name uyarak, ikide bir Fransızca para, lâzımlı, annesiyle söyle koşturur:

— Mersi, mil mersi ser mer.
— O ne denek oğlum? Türkçesini söyle de anlıyorum!

— Teşekkür ederim validem.
Dilini seven, onu yüzvilar boynuna koruması ve koruyacak olan Türk halkı da, Türkçeyi elverişli, yeteneksiz, zevksiz görecek başka dillerde yönelik, böylece kendisinden kopan kişilere gülün birinde soracaktır:

— O ne demek oğlum? Türkçesini söyle de anlıyavim!

BİTTİ

MİHAİL SOLOHOFF 1965 NOBEL EDEBİYAT ARMAĞANINI KAZANDI

Bu yıl Nobel Edebiyat Armağanını kazanan ünlü Sovyet Romanı, cisi Mihail Solohof, Don İrmâğı kiyisinda Veshenskaya adlı küçük bir köyde, 1905 yılında doğdu. Babası ve anası orta halli kimseymişti. Anasının Kazaklar tarafından esir edilen bir Türk ailesinden geldiği bilinmemektedir. Solohof ikinci kolu Moskova'da okudu, daha sonra Voronezh'de öğrenimine devam etti. Savaş sırasında, okulun bulunduğu bölge Almanlar tarafından işgal edildiği için Solohof kaçmak ve öğrenimini bırakmak zorunda kaldı. Onaltı yaşında, iç savaş sırasında devrimci hükümetin emrine çalıştı ve parti teşkilatına görev aldı.

Solohof ilk kitabı 1925 yılında yayınladı. «Don Hikâyeleri» adını taşıyan ve kısa hikâyelerin içine alan bu eser, Don Kazaklarının hâyatını gerçekçi bir anlayış içinde dile getiriyordu. 1928 yılında «Sâkin Don» adlı uzun romanının ilk cildi yayıldı. Genc vâzâr Sovyet Rusya'da anıtsın un kazandı. Solohof «Sâkin Don»u nasıl yazmaya başladığını söyle anlatıyor. «Româna 1925 yılında basıldı. Önce kitabı biçimini başka türlü değiştirmiştir. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1926 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1927 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1928 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1929 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1930 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1931 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1932 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1933 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1934 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1935 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1936 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1937 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1938 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1939 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1940 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1941 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1942 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1943 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1944 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1945 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1946 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1947 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1948 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1949 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1950 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1951 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1952 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1953 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1954 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1955 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1956 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1957 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1958 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1959 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1960 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1961 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1962 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1963 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1964 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1965 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1966 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1967 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1968 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1969 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1970 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1971 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1972 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1973 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1974 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1975 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1976 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1977 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1978 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1979 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1980 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1981 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1982 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1983 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1984 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1985 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1986 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1987 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1988 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1989 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1990 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1991 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1992 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1993 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1994 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1995 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1996 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1997 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1998 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 1999 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2000 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2001 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2002 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2003 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2004 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2005 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2006 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2007 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2008 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2009 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2010 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2011 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2012 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2013 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2014 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2015 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2016 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2017 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2018 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2019 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2020 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2021 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2022 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2023 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2024 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2025 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2026 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2027 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2028 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2029 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2030 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2031 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2032 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2033 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2034 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2035 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2036 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2037 yılında basıldı. Sonra İşin yâzârâsı olan İvanov, 2038 yılında basıldı. Sonra İşin yâz

BİR MONTAJCI AÇIKLIYOR

OTO MONTAJ SOYGUNU

Yabancı sermaye ile kalkınma aldatmacasının en yüz kızartıcı soygunlarından biri, otomontaj sanayiidir. Bu sanayinin içyüzünü, Arif Alp adlı bir montajci açıklamaktadır. Arif Alp, Devlet Pİanlama

Teşkilatına yazdığı bir yazıda kendini söyle tamıtmaktadır: «Karayolları taşıtları içinde kırk yıldan beri haşır, neşr olmuş ömrünü bu yolda geçirmiş ve nüveden başlayarak bu ticaret kolunda en yüksek mertebe ulaşmış bir memleket evlädiyim. Hâlen yurdumuzda çalışmakta olan kamyonların en büyük miktarını parça hâlinde ithal ve yirmi yıldan beri burada montajını yaptığı Austin markası teşkil etmektedir. Bu işin girdi çıkışmasına bîhakkın vâkıfım. Hâlen de iki montaj mîlessesinde hissedârim».

Arif Alp, Devlet Piänlama Teşkilatı Müsteşarı Memduh Aytür'e, kendisinin de içinde bulunduğu Montaj sanayini su sözlerle takdim etmektedir: «Hâlen montaj sanayil kolunda dört firma faaliyet hâlinde, diğerleri kuruluş durumundadırlar. Kanaatimce bu dört firmayı mütegallibe olarak tâvsiy etmek cüzdır. Zira Hüküme, ti yanıtarak, bu yolla tesis etikleri monopol sâyesinde elde ettikleri dövizler ile bu memleketin en cefakâr evlatları olan şoförleri insafsızca istismar etmektedirler. Satış fiyatlarını şişirerek beher kamyonda takriben ellişer bin lira gibi fâhlî bir kazanç temin etikleri düşünülecek olursa, bu harekete baska bir mânâ verilemez. O teden beri şöfer mahalli ve koreseri İma läti ile mesgu ola ikiyüz kadar imalât hanenin işlerini ellerinden alarak, bu sanayi kolunda çalışan birçok vatandaş işsiz bırakmaktadırlar. Taşıt sanayinde yardımcı olan makas, aksamıllâtör, hâstık ve çeki döküm sanayili ise esasen memleketimizde kurulmuş durumdadır. Başlıcaaksamı ithal ederek ve yardımcı sanayilin imâl ettiği akşomu buralardan tedareik ederek montaj işini yapmakta ve kendilerine on seneden beri (yerli imalât yapıyor) suis vermekteyler. Çalıştırdıkları işçi mîltâri ise, şoför mahalli ve karoseri sanayinde çalışmakta olup da işsiz kalmalarına sebebiyet verdikleri işçi adedini geçmemektedir».

Montajçı Arif Alp, basına verdiği bilgilerde, yerli - yabancı ortaklısına dayanan oto montaj soygununu, açıkça ortaya koymustur. Bu bilgivi olduğunu gibi savunıyoruz:

«Halen montaj sanayii kolunda dört firma faaliyet halinde, diğerleri ise henüz kuruluş durumundadırlar. Faal durumda olanlar: Türk Otomotiv Enüstri A.S., Oto-san, Verdi Ltd. ve Krayzler montaj firmalarıdır. Diğer iki firma da halen inşaat ilce mesguldürler. Krayzler firması 20 milyon TL sermaye olup %60 ecnebf sermaye ve 33 milyon Türkiye bankalarından kredi temin etmiştir.

Bunlardan ilk ikisi on senedanberi faaliyette olup, Hükümete karşı yapmış oldukları taahhütler gereğince şimdide kadar tediçi olarak %70 nisbetinde yerli imalatı tâhakkuk ettirmek mecburiyetin dedirler. Bu hususu teminen garanti mektubu dahi vermişlerdir. Diğer ikisi de beş yıldanberi kurulmuş olup aynı nisbete yakın verili imalatı ulaşmaları gerekiyor ki, henüz hiçbirisi %10 nisbeti bile geçmemiş durumdadırılar. En son monte ettilerler herhangi bir taşıtı, Hükümetin teşkil edeceğii bir heyetin huzurunda sökmeye ve bu vasita üzerinde kendilerinin imâl ettilerleri hemen hiçbir parçanın bulunmadığını isbat etmek üzere hazırladılar. Mukavele ile yüklenmiş bulundukları şartları yerine getirmeyen bu müesseselerin sorumlu tutusmaları icap eder.

İlk iki firma, temin ettikleri milyonlarca dolarlık permilerden faydalananak bir müddet için kendilerine ait olmamış, diğer ticari firmalara ait taşıtların montajları ile meşgul olmuşlardır. Mesetâ Doç. DeSoto, Fargo kamyonları; Morris, Tempo, Commer, Renault, Peugeot minibüsleri ve Bedford Commer kamyonları monte

etmişlerdir, ve uzun müddet böylece münsihasınlı permî ticareti yapmışlardır. Halbuki, yalnız kendi markalarını yapmaları icap ederdi.

Bu izahlar gösteriyor ki; mezkür fir-malar, resmi makamları yanıltarak, dün-yada bir benzeri daha bulunmamayan sözde İmalât sanayili nami altında yalnız montaj yapmışlar ve senelerdenberi milyonlarca dolar tutarında döviz tahsisleri alarak memleket taşlı piyasasında bir nevi mo-nopol kurmuşlardır. Bu yolla, rekabet im-kânlarını da bertaraf etmiş oldukları-dan, satış fiyatlarını sıyrılmek suretiyle be-her kamyonda takriben 50'şer bin TL, gibi fâhiş kârlar elde ederek bu memleketin en cefakâr ve fedakâr evlatları olan şöfer-leri insaflasına istismar etmişlerdir.

Otedenberi, şoför mahallî, minibüs ve otobüs karoserî malîtiyle meşgûl olan ve teknîl memleket satına yayılmış bulunan 300 kadar atölyenin işlerini ellerinden aldıkları için bu sanayî kolunda çâfışmaka olâp binlerce zavallî vatandaşla işsiz bırakıkları düşünülecek olursa, yapıkları işin memleket hayrına değil, bilâkis zararına olduku octaya çıkar.

Bu firmalar, tasit sanayilinde yardımcı kollar olan ve ötedenberi kurulmuş bulunan; makas, akümülatör ve lastik sanayili,ının lmäl ettiği teferruatı buralardan tedarik ederek, ithal ettikleri aksam ile birleştirmek ve pek ciz'lı bazı kısımlarını lmäl etmek suretiyle montaj işini yapmakta ve kendilerine «yerli imalat yapıyor» süsü vermektedirler. Çalıştırdıkları işçi miktarı ise, şoför mahalli ve karoseri sanayilinde çalışmakta olup da işsiz bırakıtları işçii adedinin bile altındadır. Çünkü, kullanılmış oldukları sacıları dahi harlictediği presi, yanı yarı mamül getirtmektedirler.

İşin başka bir zararlı taraf da; kendi, lerine tahsis olunan dövizler ile, yalnız liberasyon dist bırakılmış olan aksası, it-

hâl edip, alındıkları tahsisin bir kaç misli fazlasını da liberasyon listesine dahil bulunan aksamı; yedek parça name altında getirtmeleridir. Böylelikle; liberasyon yolu ile getirttikleri yedek parçalara asgari %30 nisbetinde fazla döviz ödemesine sebebiyet vermektedirler. Zira, yedek parçalar, fabrikaların ayrı bir fiat politikasına tabi olduğundan, C.K.D. olarak gelen eserlerine nazaran ~~50~~ nisbetinde daha kişi-

Bu mevzuda müsaadeenizle küçük bir açıklama yapmak isterim: 7 tonluk bir kamyonun lastiksiz olarak fiyat takibeni 3.200 dolardır. Liberasyonda olmayan bazı motor aksamı he şasi kısmı takiben 400 dolardır. Bu hesaba göre, diğer aksam için geriye 2.800 dolarm %30'u 840 dolar ettiğine göre, demek oluyor ki, bu manevra ile her kamyon için memleketin bu miktar bir dövizî fazladan harice gitmektedir. Senede 10.000 kamyon yapıldığı takdirde ki, asgarî ihtiyac bu kadardır. 8.400.000 (Sekiz milyon dört yüzbeşin) dolarmız hâ-

Hüttens olaralcı

1 — Bugünkü usul ile, memlekette bir taşit sanayii kurulmadığı gibi, aksine dilerse bazı sanayii kolları bahtalanmıştır.

2 — Döviz tasarrufu şöyle dursun, bilakis döviz Israfına yol açılmıştır.

3 — Rekabet ortadan kaldırıldığı için evvelce 60.000,- TL'sına satılan kamyonlar, fabrikalarında bir artış yapılmadığı halde takriben 130.000,- TL'sına kadar yükselmiş ve bir kısım vatandaşın mağdu-

riyetlerine yol açılmıştır.

4 — Nakil vasıtaları flatları fahiş derecede yükseldiği için istihlak maddelerinin nakillyeleri de artmış ve böylelikle halkın gecim zorlamasıdır.

5 — Montaj fabrikaları, daha doğrusu binaları tesis ve malzemeleri için lüzumsuz vere milyonlar harcamıştır.

6 — Taşıt piyasasında yalnız altı firma bırakılmış, ötedenberi bu işe mesgul olan birçok firmalar ekarte edilmişlerdir. Bunların yanlarında çalışıp bu işe gelen yüzlerce vatandaşımız işsiz bırakılmışlardır.

Buraya kadar anlatmağa çalıştığım hususlar göstermektedir ki; bu memleket, te taşit sanayili, ya her türlü kontrolü mümkün büyük bir teşekkül tarafından beslenmek suretiyle kurulabilir. Ya da, iş monopol şeşilinden çıkarılarak, eskiden olduğu gibi liberalizasyon ve serbest rekabet yolu ile, halen yardımcı sanayinin imâl etmekte olduğu aksam hariç olmak üzere, parça halinde ithalleri serbest bırakılmak suretiyle yürüütülebilir. Böylelikle de, halen bu iş için harcanan döviz ile en azından %40 nisbetinde daha fazla taşit temin edilebilir. Dünya taşit sanayiinde mevcut olan mühîş rekabetteki ancak bu şekilde faydalananız ve monopol sisteminde kurtulmamız mümkün olur.

Bu yolların ikisine de gidiemediği takdirde, kül halinde ve memleket içinde bir teşkilat kurulmasa şapur 16 firma, bunun ayrı ayrı yararlanacaktır yeterliliklerla miles bet hizmete sunulacak olacak.

İşte «Sanayi kuruyoruz, yeni iş alanları açıyoruz, otomobil yaptık» gibi aldatmacalarla, böyle bir soygun yürütmektedir. Montajcıların imalatla geçmelerini öngören montaj yönetmeliği de lâfta bulunmaktadır, öngörülen imalat miktarları zaman zaman ertelemektedir. Esasen 14 firmanın avri avrı imalatla geçmesi komiktit ve israfından başka birsey değildir. Montajcılar birlikte imalatla geçmeleri de, bunların başlıca amacı, ıthalat tekeli elde etmek olduğunu göre, ancak imalatı sabotet etmek için bir aldatmaca ve oyalama, dan öteye gitmeyecektir. Çkar yol, cesaretle montajçıların tasfiyesi ve bir devlet kuruşum eliyle bir taşit sanayisinin kurulmasıdır.